

20 LET
OD VSTUPU DO EU
Z POHLEDU ODBORŮ

k v ě t e n 2 0 2 4

ČMKOS

Obsah

Obsah	1
I. Úvod	2
II. Makroekonomický pohled	4
1. Výkon české ekonomiky v době vstupu do EU a dnes	4
2. Produktivita práce v době vstupu do EU a dnes	7
3. Náklady práce (mzdy) v době vstupu do EU a dnes	11
4. Počet odpracovaných hodin v době vstupu do EU a dnes	15
III. Sociální politika a zaměstnanost	18
1. Sociální politika	18
2. Trh práce	29
3. Závěr	32

I. ÚVOD

Je tomu dvacet let od vstupu České republiky do Evropské unie. Dvacet let je dostatečně dlouhá doba na to, abychom mohli objektivně zhodnotit přínosy, ale i dopady (náklady) tohoto, pro Českou republiku zásadního, kroku. Kroku, na jehož přípravě a realizaci jsme se aktivně podíleli¹. Nejprve však považujeme za nutné zdůraznit to nejzásadnější:

- přestože se stavíme negativně k protirůstové, asociální politice současné vládní koalice,
- přestože máme zásadní výhrady k překotnému, ekonomicky i sociálně chabě podloženému a podle našeho přesvědčení i společensky vysoce nebezpečnému projektu Green Dealu,

považujeme vstup České republiky do Evropské unie za **naprosto správný a věcně, politicky i ekonomicky nezpochybnitelný**.

V následujícím přehledu se zabýváme velmi stručným zhodnocením vývoje české ekonomiky po vstupu do EU v oblastech klíčových pro české zaměstnance. Nejde ani o soupis toho, „co nám všechno Evropská unie zakázala“, ani o výčet nerealizovaných snů a naivních představ skokového nárůstu bohatství a prestiže České republiky, kterou někteří od našeho vstupu automaticky očekávali. Zabýváme se především tím, jak Česká republika skutečně využila a využívá při formulaci a realizaci své hospodářské a sociální politiky šanci, která se vstupem do EU otevřela – šanci na urychlené sbližování s jedněmi z nejvyspělejších zemí světa.

Není chybou Evropské unie, že Česká republika na rozdíl od některých našich sousedů nevyužila dostatečně možnosti, které nám vstup EU nabídl, a to zejména v prvních letech členství.

Není chybou EU, že ČR hrubě a zásadně podcenila klíčovou úlohu státu a jeho orgánů při ekonomické transformaci. Ani to, že Česká republika nekoncentrovala jedinečné a neopakovatelné finanční prostředky (od vstupu do loňského roku 1 140 mld. Kč) do několika základních, pro budoucí rozvoj klíčových modernizačních projektů spojených s rozvojem infrastruktury a restrukturalizací české ekonomiky. Není chybou EU, že ČR dopustila, aby se tyto prostředky rozptýlily na kde co.

Dále není chybou Evropské unie, že se v České republice úspěšnost využití těchto neopakovatelných prostředků dlouhá léta měřila a měří mírou jejich vyčerpání a ne přínosem pro naše sbližování s nejvyspělejším jádrem Evropské unie, v jehož těsné blízkosti se nacházíme. (I po dvaceti letech bohužel jen v geografickém slova smyslu.) A tak se dnes – ne bez závidy – díváme na země, kterým se to povedlo. Kde v relativně krátkém čase došlo k zásadním změnám klíčové infrastruktury státu, a tím i základny pro další ekonomický růst a rozvoj.

Na druhou stranu je patrné, že EU prochází v posledních letech řadou silných změn, které ukazují na centralizaci řady rozhodování (a oslabování principu subsidiarity), a dochází k velmi výraznému omezování manévrovacího prostoru pro samostatnou hospodářskou politiku. A právě tento prostor je naprosto zásadní, pokud se máme bavit o konvergenci české ekonomiky, a to zejména v kategoriích hospodářského výkonu a k tomu odpovídajících mezd. Manévrovací prostor zemí eurozóny byl zmenšen Paktem stability a růstu a dalšími dokumenty kladoucími důraz na fiskální konsolidaci – místo na rozvoj. K tomu přidejme společnou měnu, kdy Evropská centrální banka (ECB) ani při nejlepší vůli prostě nemůže zohledňovat problémy malých a středně velkých ekonomik a nastavovat pro ně vhodné úrokové míry

¹ Českomoravská konfederace odborových svazů nejen že iniciovala, ale také se aktivně podílela na zadání a zpracování dvou zásadních dokumentů, které byly použity při přípravě ČR na vstup do EU. Šlo o studie „Sociální a ekonomické dopady integrace České republiky do EU“ (Praha: Rada vlády pro ekonomickou a sociální strategii 2001) a Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie, (RASES 2002). Inspirovány Českou republikou zpracovaly následně obdobné dokumenty i Slovensko a pobaltské země.

a další nástroje monetární politiky. Jako nezbytnou podmínku pro konvergenci ČR tedy vidíme obnovení manévrovacího prostoru pro hospodářskou politiku a zásadně odmítáme jeho další umenšování (například přijetím eura). Zároveň to znamená hledat spojení uvnitř EU mezi zeměmi, které čelí podobným výzvám jako ČR, a to nejen na tzv. východní periferii, ale také na jižní.

Nechceme být ve svých soudech kritičtí za každou cenu. Nicméně naprosto zjevných signálů toho, že Česká republika přeshlupuje na místě, že nekonverguje, že se její ekonomický model vyčerpal již před mnoha lety, že dodnes nebyla s to vrátit se (na rozdíl od jiných zemí EU) ani na předcovidovou úroveň, si již delší dobu všimají i v zahraničí.

Nelze zastírat, že pro většinu občanů České republiky, znamenal vstup do Evropské unie především příslib co nejrychlejší konvergence k jejím nejvyspělejšími členům – především k Německu a Rakousku. Tedy k těm zemím, na které se dlouhá léta „dívali přes plot“. Jejich příjmy, jejich spotřeba, jejich životní úroveň – to jsme si od vstupu do Evropské unie slibovali. Naivně jsme předpokládali, že stačí vstoupit do EU a naše rychlá konvergence k našim sousedům se dostaví jaksí „sama o sobě“. Až tvrdou realitou přišlo poznání, že konvergence je ve skutečnosti „během na velmi dlouhou trať“ a že konvergence je a musí být úkolem a cílem především národních vlád a jejich hospodářské politiky. To pro nás platí dvojnásob.

Z tohoto pohledu je pro nás dvacáté výročí vstupu České republiky do Evropské unie především signálem a výzvou pro změnu směru a obsahu hospodářské politiky České republiky. Musí dojít k výraznému urychlení naší reálné konvergence postavené na zásadních strukturálních změnách naší ekonomiky. Česká ekonomika musí přestat hrát roli laciného, bezpečného a dopravně výhodně položeného subdodavatele. Její ambice musí být vyšší.

O nutnosti zásadní změny struktury české ekonomiky se obecně hovoří celá desetiletí, méně je však smysluplných aktivních opatření k tomu vedoucích. Dovož dalších a dalších pracovních sil „přes půl zeměkoule“ z nejhudších zemí světa touto změnou opravdu není.

Víme, že nejde o lehký úkol. O to důležitější je v zájmu budoucnosti dosáhnout celonárodní dohody všech. Česká republika pevně „vrostla“ do evropské ekonomiky v roli záložního ekonomického prostoru vyspělých sousedů a toto své místo bude jen velmi obtížně měnit. Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) již před delším časem upozorňovala na riziko, že zemím střední a východní Evropy hrozí uvíznutí v pasti středního příjmu. Přitom zdůraznila, že v mnoha těchto zemích existují skupiny, které mají přímý zájem na tom, aby se dosažený stav již neměnil. I to je česká realita.

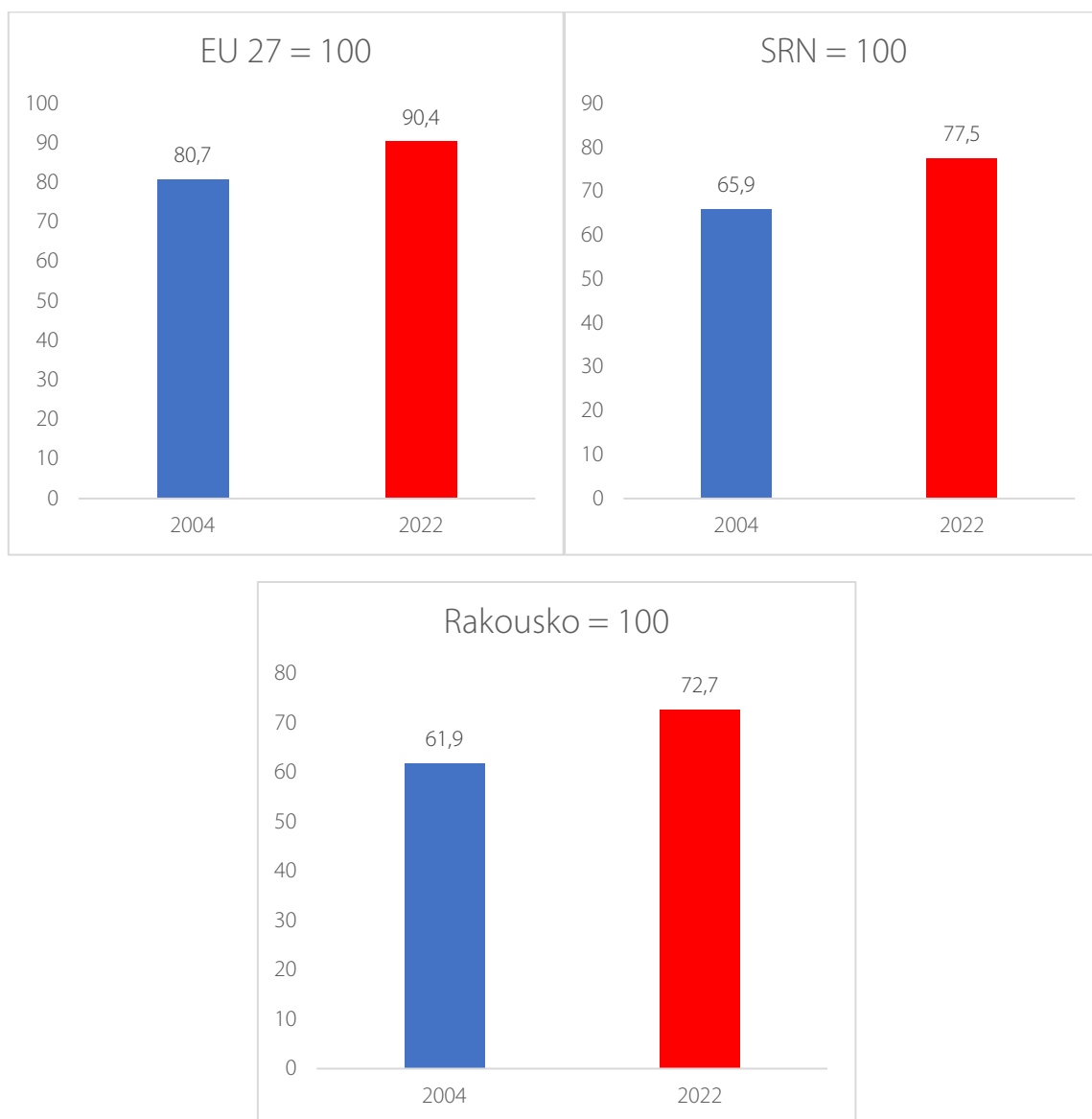
Jsme odbory. Nejsme a nikdy nebudeme ani vládou, ani parlamentem, ani politickou stranou. Naším cílem je otevřít společenskou diskusi o zásadní změně hospodářské politiky ČR především v zájmu našich členů – zaměstnanců. Jde nám o posouzení, jakou šanci pro Českou republiku – středně vyspělou zemi s dlouhodobou průmyslovou tradicí a minimálními surovinovými zdroji, nabízí využití nových směrů vývoje vědy, techniky, digitálních technologií, automatizace, robotizace, umělé inteligence i nových systémů řízení. Jak tyto směry mohou přispět k zásadní změně struktury české ekonomiky a v konečném důsledku k produkci vysoce konkurenceschopných výrobků a služeb s vysokou přidanou hodnotou a tím se výkonově dostat do blízkosti nejvyspělejších zemí EU v dohledném, ještě srozumitelném čase. **Jinak řečeno, zjistit, jaké jsou šance ČR plně využít nastupující světové technické i technologické změny ke zrychlené restrukturalizaci podobné té, kterou v minulosti úspěšně prošly mnohem menší evropské země (Dánsko nebo Finsko) a jakou úlohu v těchto zásadních restrukturalizačních procesech může (a musí) hrát nejen český stát a jeho orgány, ale celá česká společnost.**

II. MAKROEKONOMICKÝ POHLED

Zpracovali: M. Fassmann, T. Pavelka, I. Švihlíková

1. Výkon české ekonomiky v době vstupu do EU a dnes

Nárůst výkonu české ekonomiky v letech 2004–2022 (HDP na obyvatele)

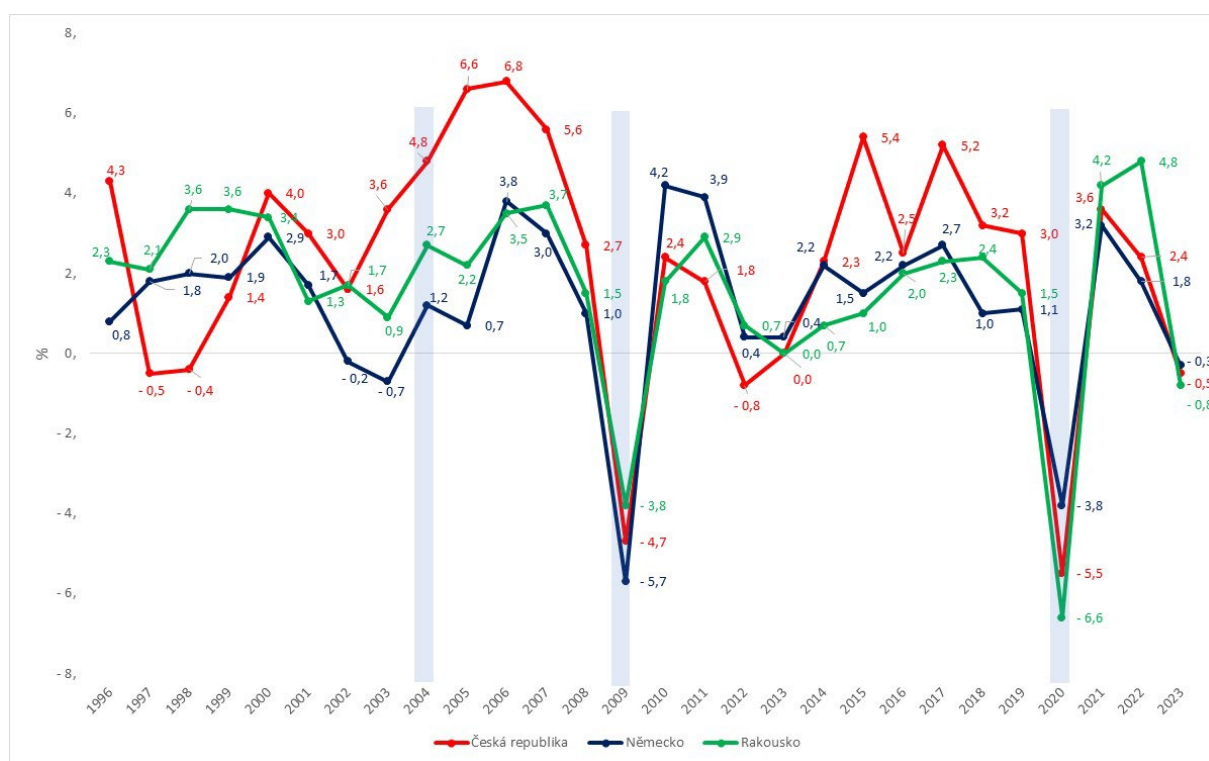

Pramen: Eurostat (20. 3. 2024), vlastní dopočet

Výkon české ekonomiky se za 20 let zvýšil v průměru o 10 procentních bodů a dosáhl v roce 2022 úrovně 90 % EU 27. V průměru jsme se tedy přibližovali k průměru EU rychlostí cca 0,5 bodu za rok.² O něco rychlejší bylo přibližování naší výkonnosti vůči našim nejbližším sousedům – Rakousku a Německu. Samozřejmě vzhledem k tomu, že v obou případech jde o jedny z výkonově nejsilnějších států EU, jsou dosažené relativní úrovně výkonnosti v roce 2022 – 77,2 % vůči Rakousku, resp. 77 % vůči Německu – výrazně nižší.

Je ovšem nutno metodicky dodat: HDP na obyvatele je sice světově používaným ukazatelem životní úrovně, nicméně v případě ČR platí, že kvůli odlivu zisků do zahraničí, je hrubý domácí produkt (HDP) podstatně nadhodnocován vůči hrubému národnímu důchodu (HND). A to platí samozřejmě i u HDP na obyvatele. Nabízí se tedy otázka, o kolik se skutečně zvýšila životní úroveň českých občanů vzhledem k tomu, jaké zdroje zůstávají v ČR. (A to opomíjíme nerovnost, kterou HDP na obyvatele jako aritmetický průměr prostě ignoruje.)

Reálný růst HDP v ČR, Německu a Rakousku v letech 1996–2023 (%)

Pramen Eurostat (20.3.2024), vlastní propočty

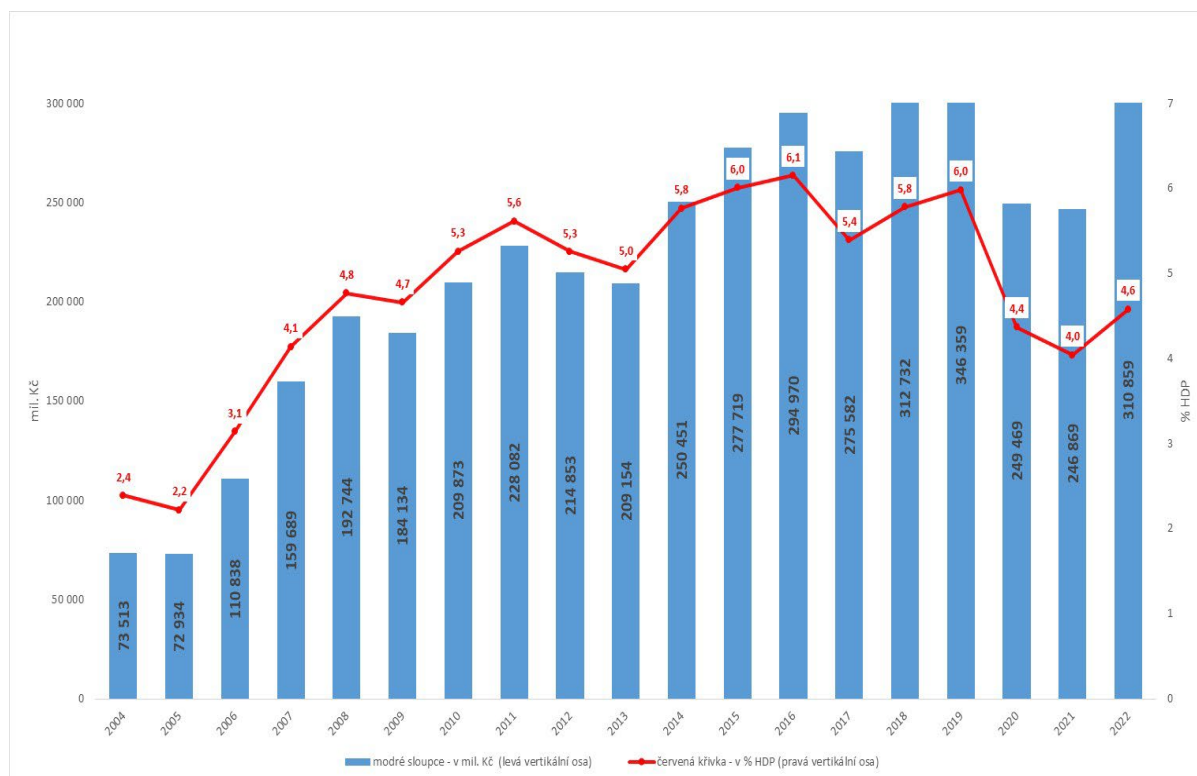
Je samozřejmé, že na rychlost proběhlé konvergence a její kvalitu existují různé názory, nicméně pro současný (a především budoucí) vývoj jsou však podstatná fakta, která ukazuje předchozí graf. Převážná část konvergence české ekonomiky k vyspělým zemím EU byla naplněna v letech 2000–2008 a – na nižší úrovni – pak ještě v kratším období 2015–2019. To znamená, že česká ekonomika 40 % sledovaného času ve vztahu k nejvyspělejší evropským zemím buď stagnovala, nebo dokonce divergovala. V této situaci se bohužel nachází i nyní, a to již pátým rokem. Faktické zastavení konvergence po roce 2019 je varující

² Část tohoto relativního růstu samozřejmě souvisel s rozšířením EU o chudší země jako bylo Rumunsko, Bulharsko a Chorvatsko a dále pak s odchodem Velké Británie z EU.

a ukazuje zřetelně na zásadní systémový defekt ekonomického modelu podřízené ekonomiky aplikovaný v České republice.

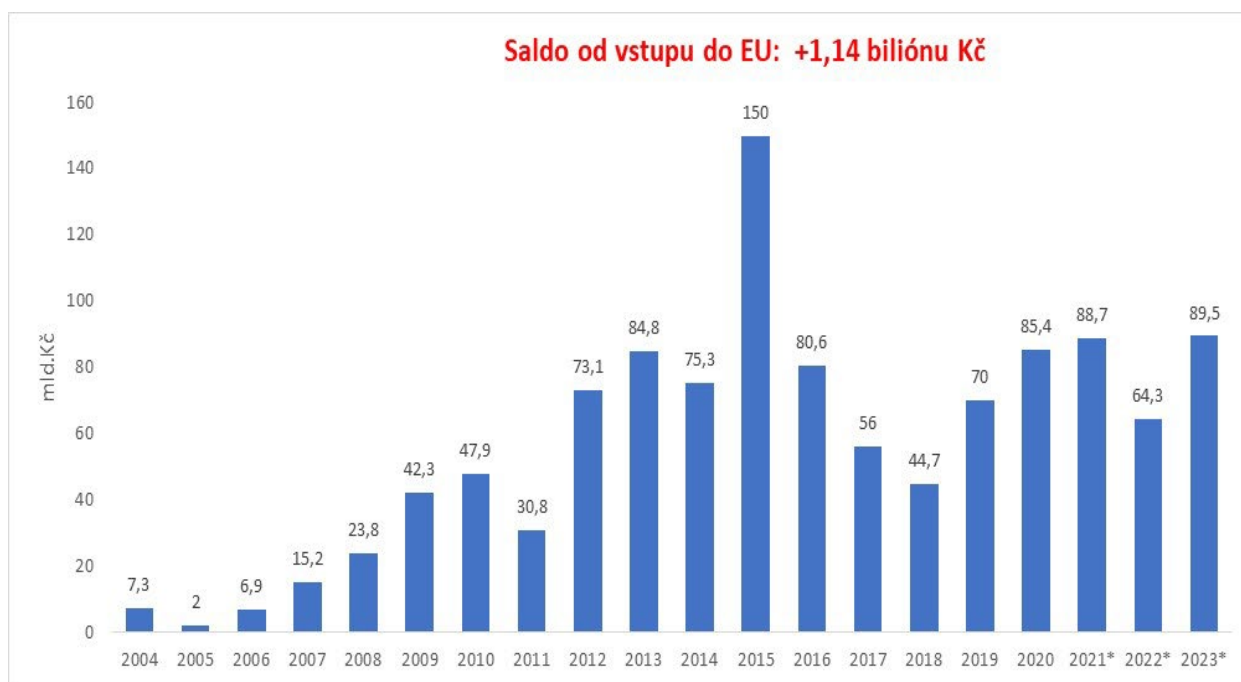
Období 2000–2006 se vyznačovalo mimo jiné zráním investic. Po roce 2006 přímé zahraniční investice dozrály, tj. odliv zisků začíná převyšovat reinvestice. ČR se stává odtokovou ekonomikou, kterou je dodnes. Tento odtok nemůže v makroekonomické rovině nahradit ani slábnoucí příliv zdrojů z EU (navíc striktně určených).

Odliv dividend a dalších důchodů z vlastnictví z ČR

Pramen: Eurostat (28. 3. 2024), vlastní výpočet

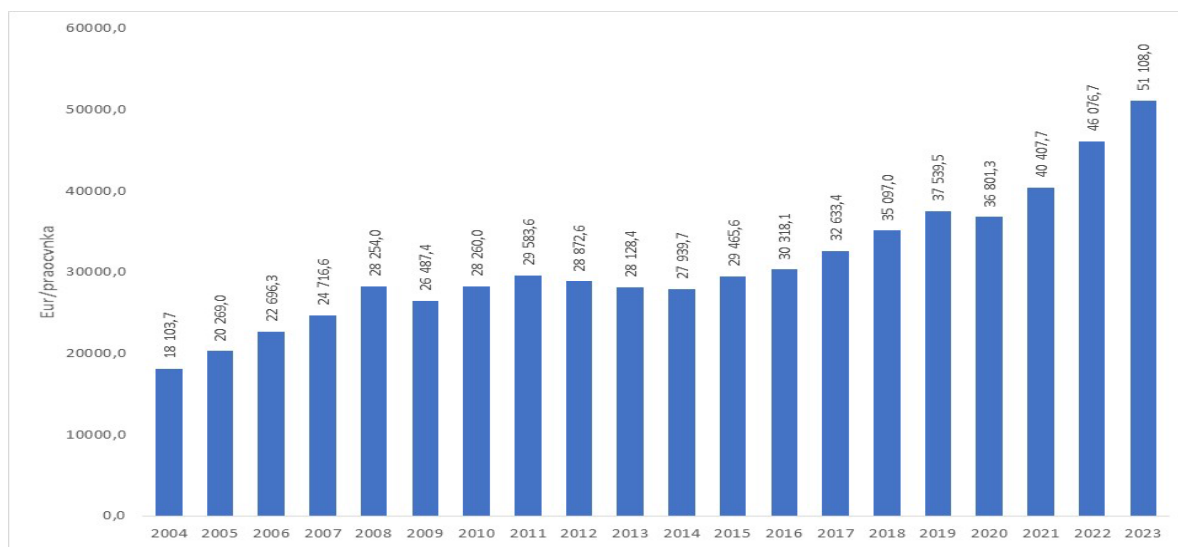
Čistá pozice ČR k Evropské unii

Zdroj: MF ČR (V roce 2021 byly součástí čisté pozice i příjmy z Nástroje na podporu oživení ve výši 23,7 mld. Kč, v roce 2022 10,6 mld. Kč a v roce 2023 39,5 mld. Kč.)

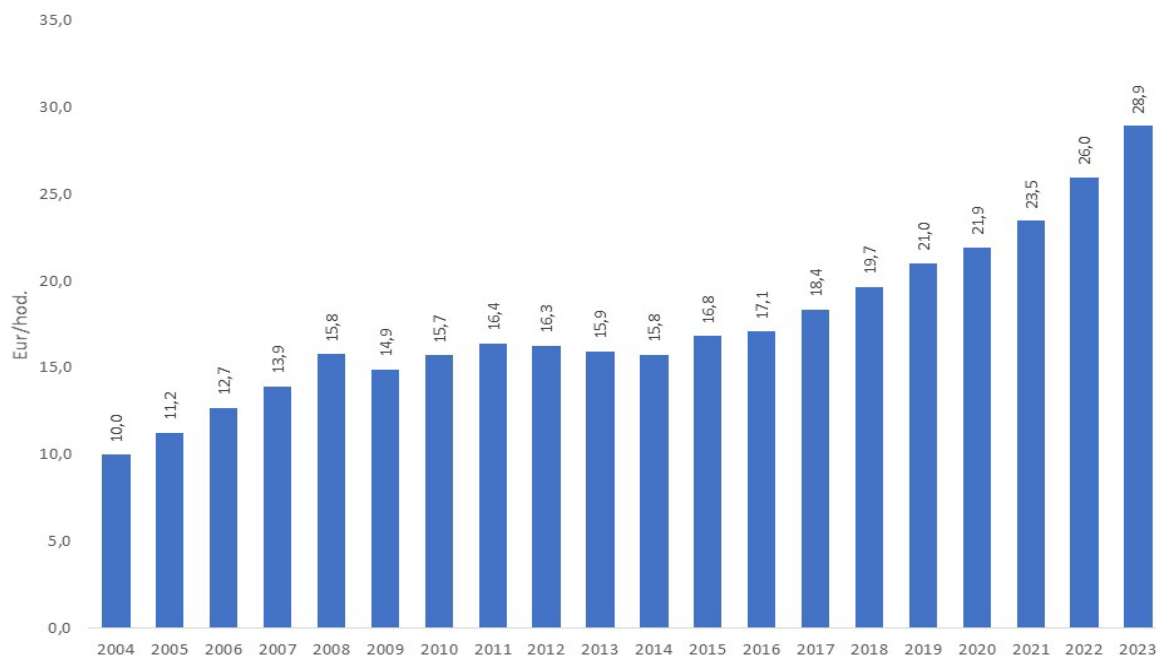
2. Produktivita práce v době vstupu do EU a dnes

Nárůst produktivity práce České republiky na pracovníka v letech 2004–2023 (přidaná hodnota na pracovníka, EUR)

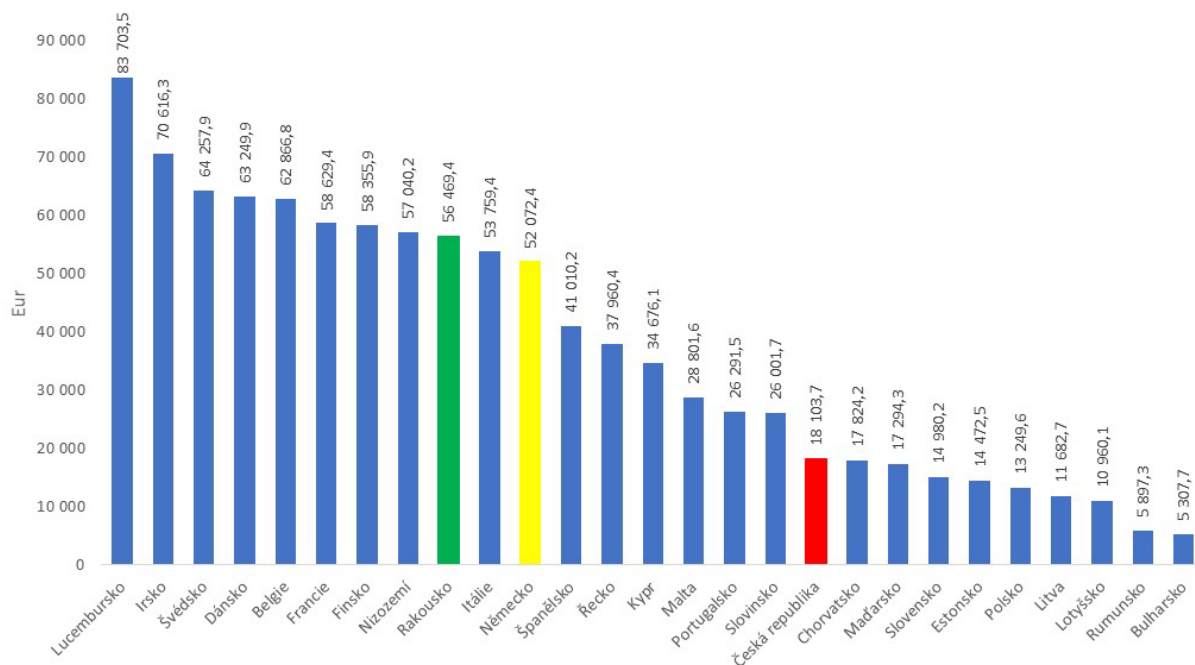
Pramen: Eurostat (28.3.2024), vlastní propočty

Nárůst produktivity práce České republiky na pracovníka v letech 2004–2023 (přidaná hodnota na odpracovanou hodinu, EUR)

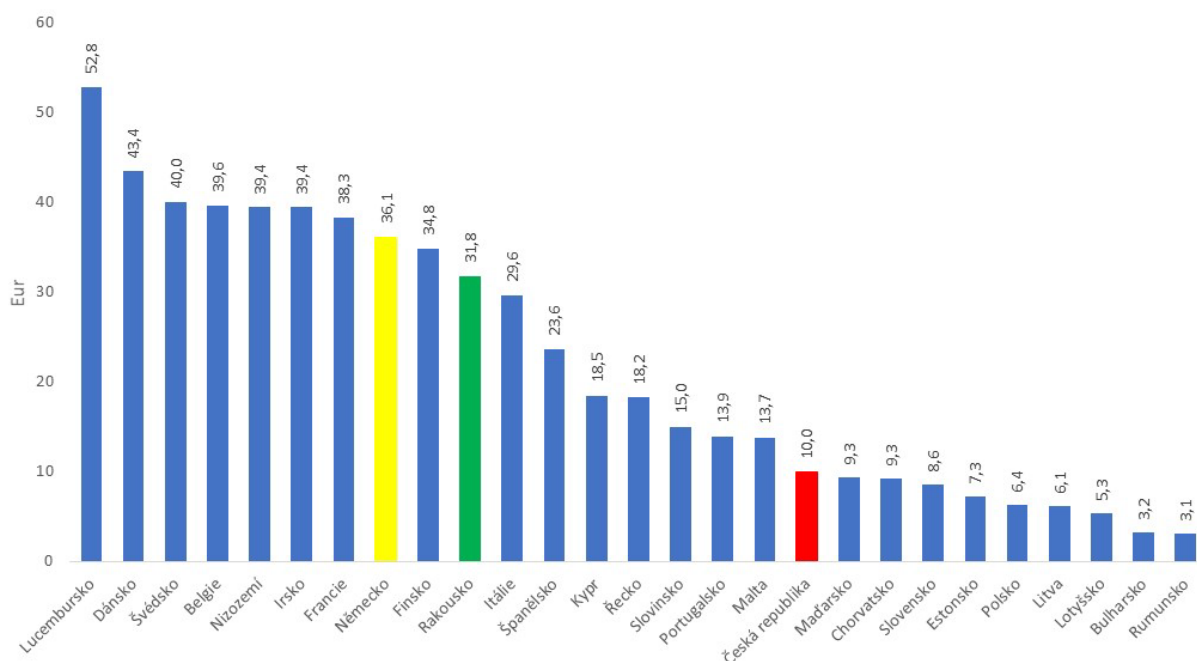
Pramen: Eurostat (28.3.2024), vlastní propočty

Produktivita na pracovníka (přidaná hodnota na pracovníka v eurech) v roce 2004

Pramen: Eurostat (28.3.2024), vlastní propočty

Produktivita na hodinu (přidaná hodnota na hodinu v eurech) v roce 2004

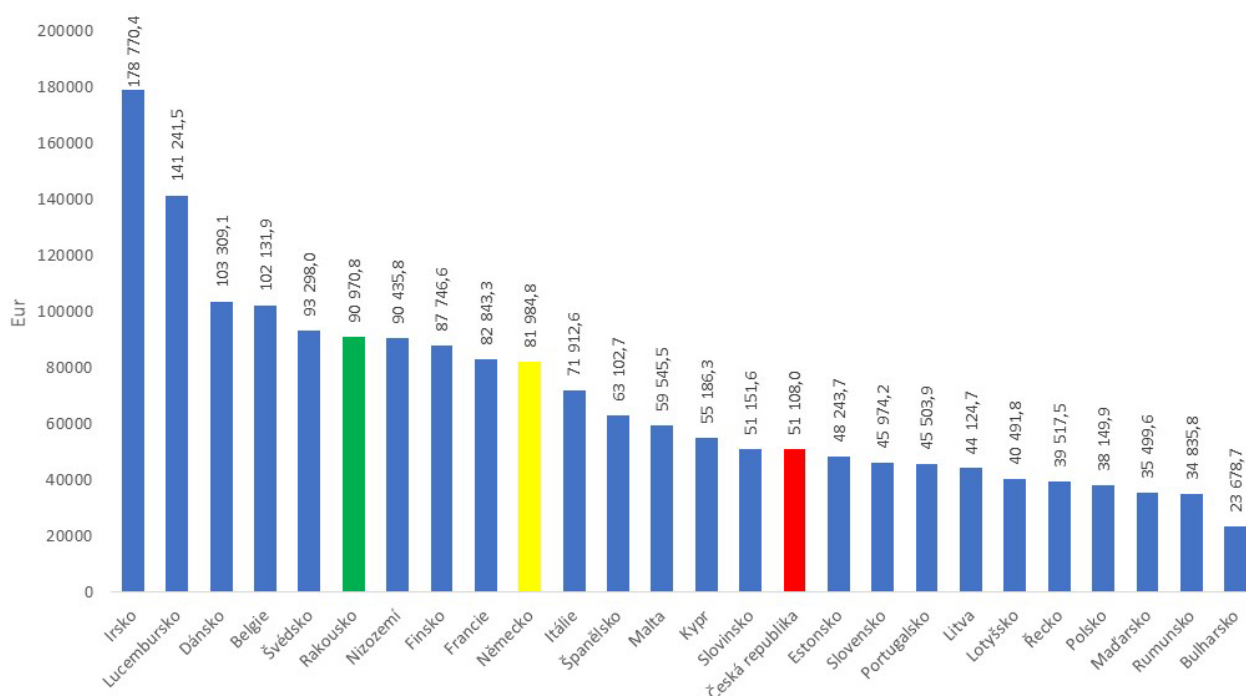
Pramen: Eurostat (28.3.2024), vlastní propočty

Česká republika při svém vstupu do EU v roce 2004 dosahovala v obou ukazatelích produktivity práce, tj. produktivity na zaměstnance a odpracovanou hodinu – s výjimkou Slovinska – nejvyšších hodnot mezi zeměmi střední a východní Evropy (včetně Chorvatska, Rumunska a Bulharska, které v té době ještě nebyly členy EU).

Co se týče produktivity práce, Česká republika se v době vstupu do EU nacházela na dolním okraji skupiny malých, středně vyspělých členských zemí, jako byly Řecko, Slovinsko, Kypr, Malta a Portugalsko. Ty se pohybovaly v obou ukazatelích produktivity zhruba do dvojnásobku české úrovně.³ **Nicméně vzdálenost České republiky od nejvyspělejších států EU byla, především v ukazateli hodinové produktivity, propastná. Dosahovaná hodinová produktivita ČR se pohybovala mezi 1/3–1/4 hodinové produktivity dosahované v nejvyspělejších zemích EU (včetně našich nejbližších sousedů).**

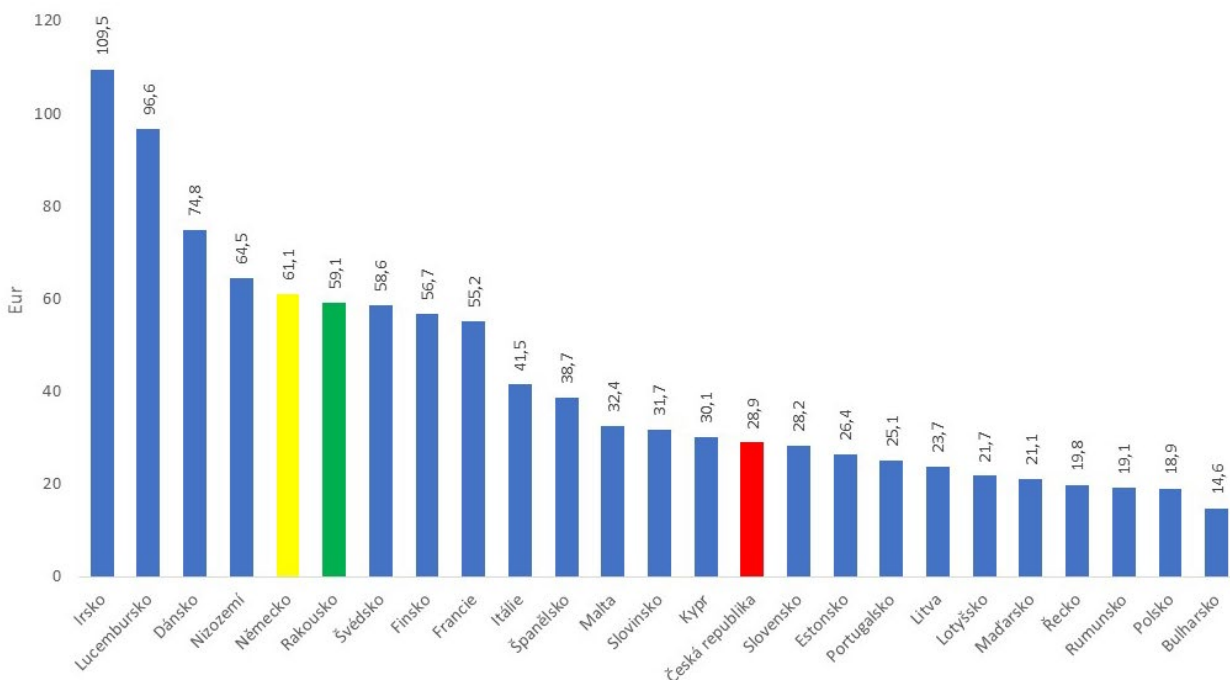
³ Zde je ovšem potřeba upozornit na omezenost takovýchto relativních porovnání. Nutno totiž přiznat, že porovnávání relativních hodnot má především význam u velikostně obdobných zemí. Především u Polska nelze jeho skutečnou pozici v rámci Evropské unie odvozovat od těchto relativních ukazatelů. Nepřehlédnutelné totiž je, že Polsko je co do počtu obyvatel pátým největším státem EU a z pohledu celkového ekonomického výkonu sedmým. ČR se podle počtu obyvatel nachází na 9. místě a podle ekonomického výkonu na 15. místě mezi členskými zeměmi EU.

Produktivita na pracovníka v roce 2023 (přidaná hodnota na pracovníka v eurech)

Pramen: Eurostat (28. 3. 2024), vlastní propočty, Chorvatsko data nejsou k dispozici.

Produktivita na hodinu v roce 2023 (přidaná hodnota na hodinu v eurech)

Pramen: Eurostat (28. 3. 2024), vlastní propočty, Chorvatsko a Belgie data nejsou k dispozici.

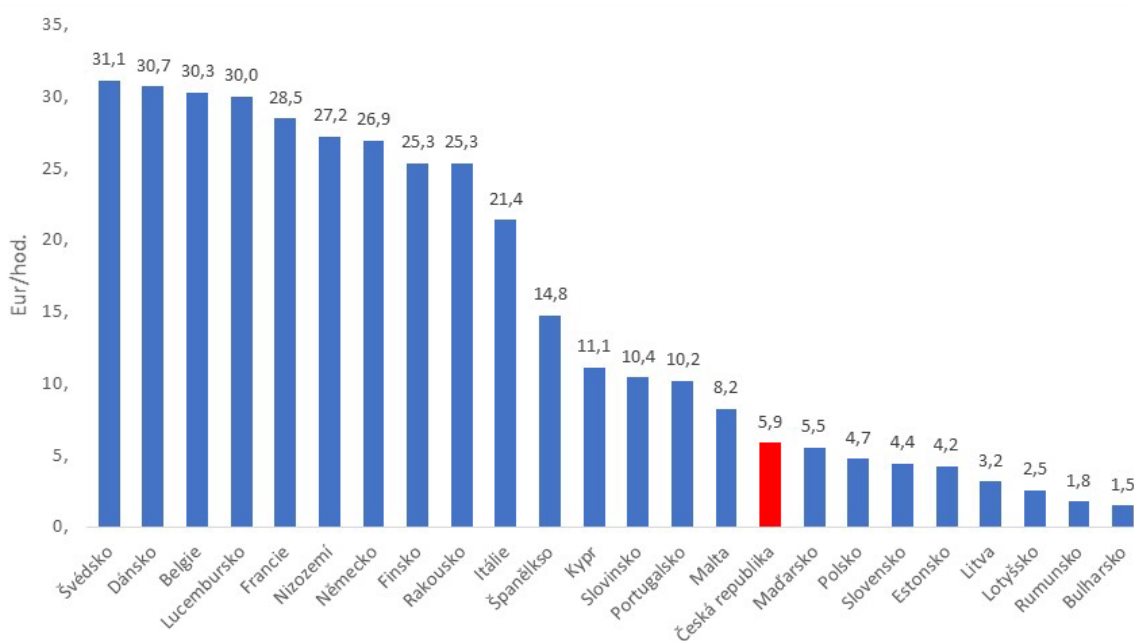
Ve sledovaném období se oba základní ukazatele produktivity práce téměř ztrojnásobily (index 2,8). Hodinová produktivita narostla z 10 EUR dosažených v roce 2004 na téměř 29 EUR v roce 2024.

Produktivita přepočtená na zaměstnance se zvýšila z 18104 Kč na 51 108 Kč. Zhruba o bod rychlejší růst produktivity na odpracovanou hodinu byl způsoben mírným poklesem pracovní doby ČR ve sledovaném období (viz následující část). České republice se za dvacet let vývoje podařilo obhájit své postavení v rámci zemí severní a východní Evropy (SVE) a spolu se Slovenskem a Estonskem předběhnout Portugalsko (a samozřejmě Řecko postižené hlubokou krizí). Podařilo se jí i výrazně zmírnit extrémní rozdíly v produktivitě práce vykazované na počátku ekonomické transformace.

Přesto jsou rozdíly v produktivitě práce i po 20 letech velmi extrémní a to i (resp. především) vůči našim – s Českou republikou velmi silně ekonomicky provázaným – sousedům: Německu a Rakousku. Vůči nim dosahujeme aktuálně zhruba poloviční hodnoty vykázané produktivity práce. Tato situace, která zásadním způsobem determinuje úroveň a vývoj českých mezd (nákladů práce), je podle ČMKOS především důsledkem závislého podřízeného subdodavatelského postavení české ekonomiky vůči finalizujícím ekonomikám těchto zemí.⁴

3. Náklady práce (mzdy) v době vstupu do EU a dnes

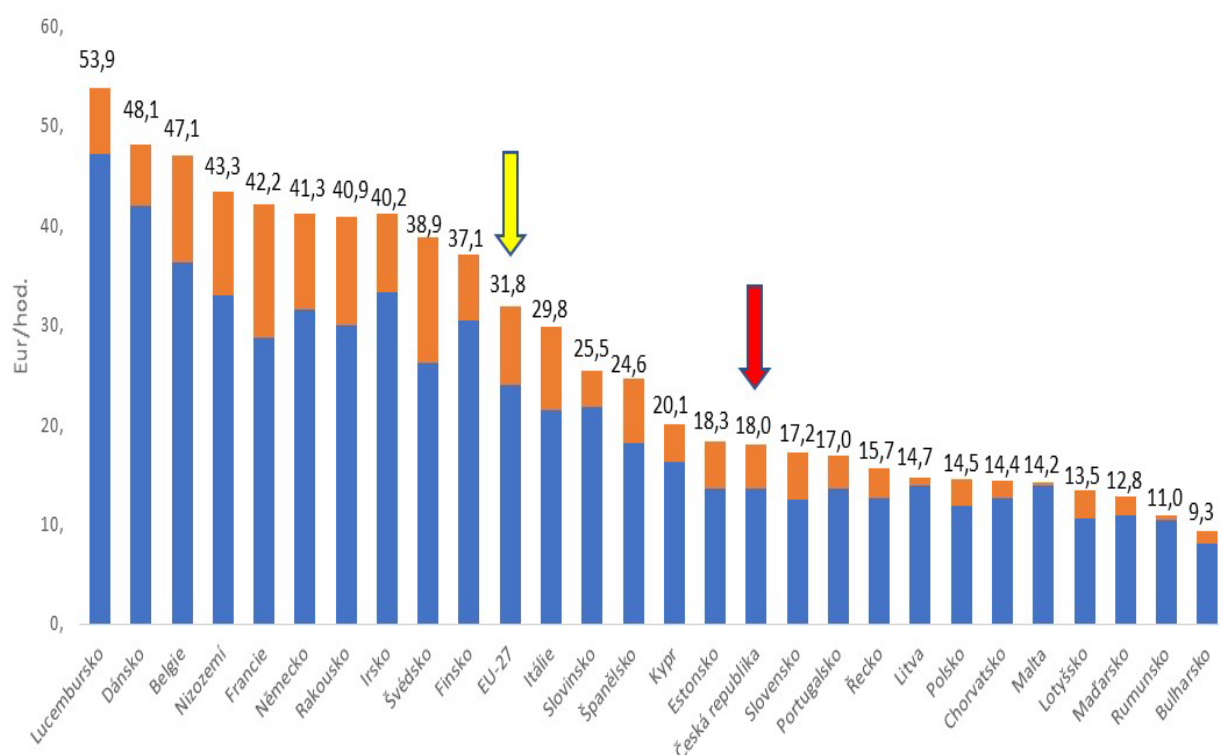
Hodinové náklady práce v EU v roce 2004
(EUR na hodinu)

Pramen: Eurostat (28. 3. 2024), průmysl a služby

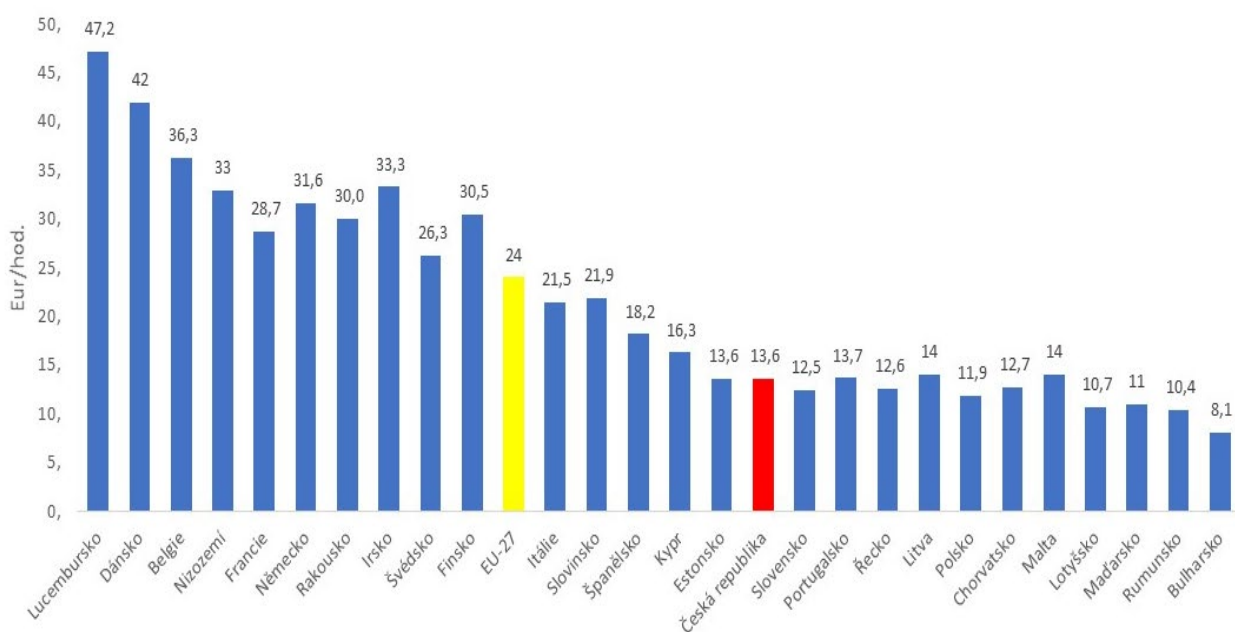
⁴ Viz podrobnější studie ČMKOS jako např. Konvergence trhu práce a mezd k nejvyspělejšími zemím EU, Praha 2021. (Studie byla zpracována v rámci projektu Sociální dialog a Společnost 4.0, financovaného z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.)

Celkové hodinové náklady práce v EU v roce 2023
(mzdové náklady, ostatní náklady práce, EUR na hodinu)

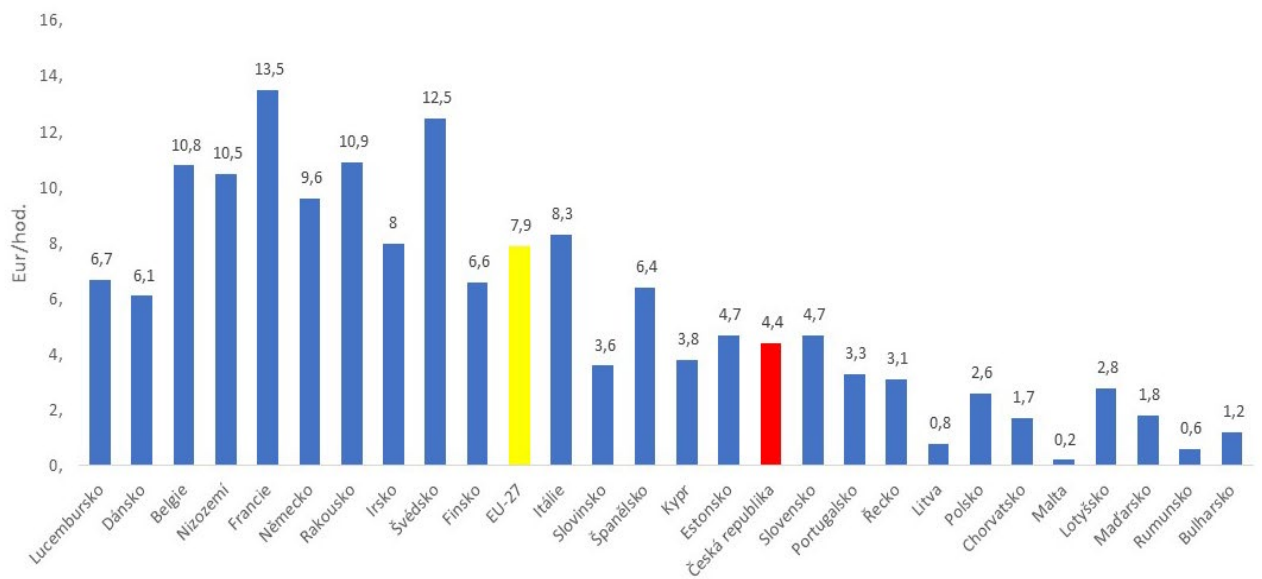

Pramen: Eurostat: 27. 3. 2024

Mzdové náklady práce (mzdy a platy) v EU v roce 2023

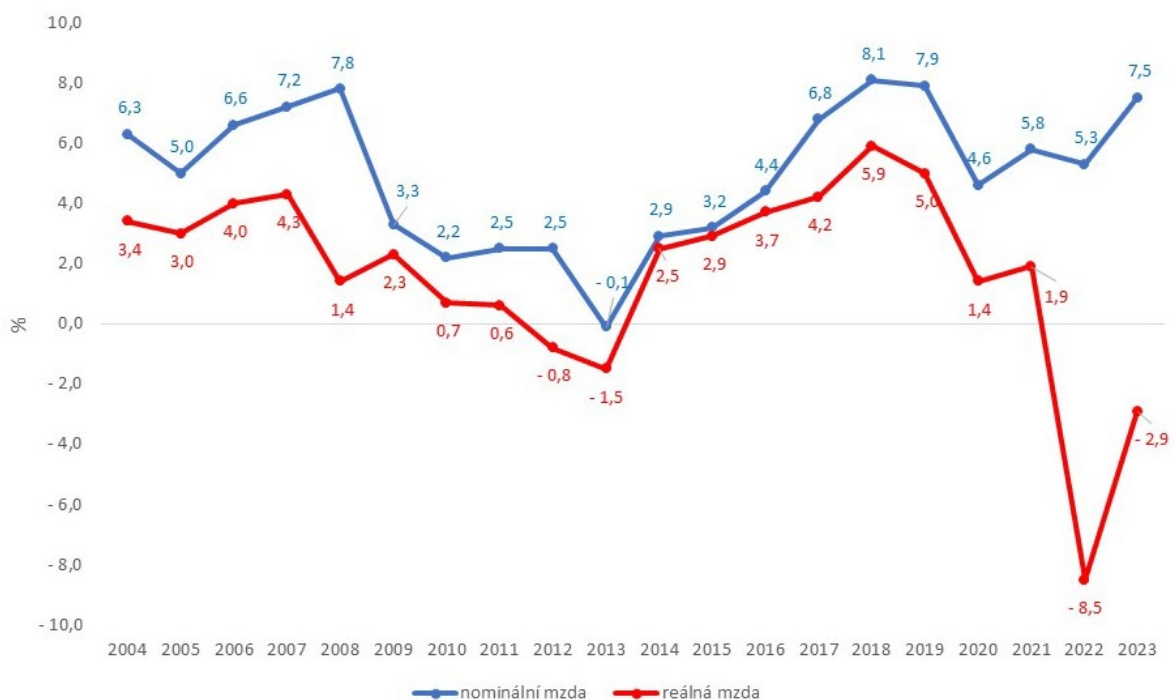

Ostatní (nemzdové) náklady práce v EU v roce 2023

Pramen: Eurostat: 27. 3. 2024

Vývoj nominální a reálné průměrné mzdy v České republice (2004–2023)

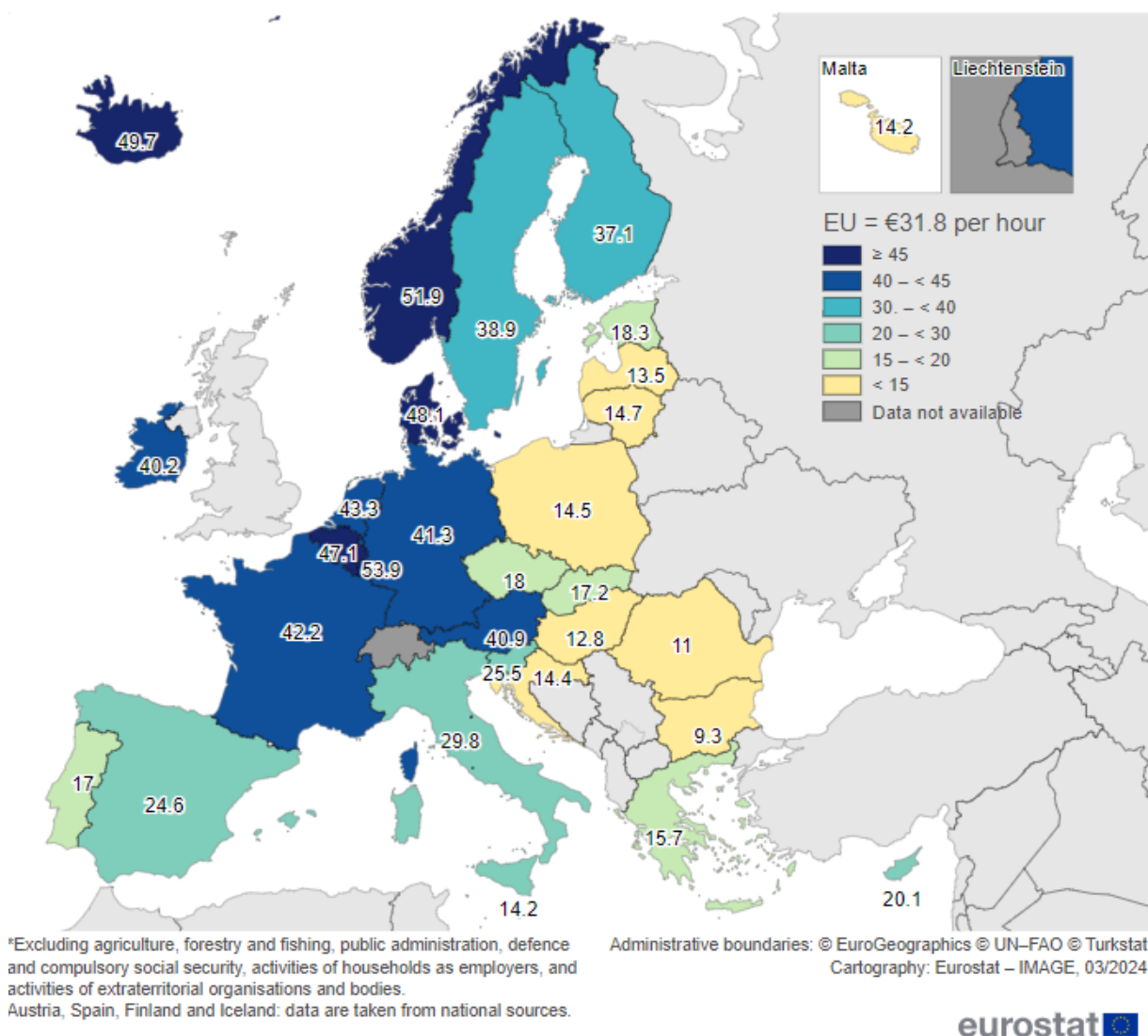

Během sledovaných let došlo k výraznému nárůstu nákladů práce (mezd), a to jak z absolutního, tak i relativního pohledu. Oproti roku vstupu ČR do EU se hodinové náklady na pracovní sílu zvýšily na více než trojnásobek. Zároveň došlo k výraznému snížení difference mezi výší nákladů práce v ČR a ve vyspělých státech EU. Zatímco v roce 2004 dosahoval poměr mezi hodinovými náklady na pracovní sílu

v ČR a v Německu, resp. Rakousku, hodnoty 22 %, resp. 23 %, v roce 2023 to bylo 43,5 %, resp. 44 %. Nicméně rozdíly v odměňování jsou stále značné. Ty jsou navíc ve vnímání českých občanů násobeny tím, že se Česká republika (fakticky jako jediná z nových členských zemí EU) nachází v bezprostředním kontaktu s oblastmi s nejvyššími mzdami v rámci celé Evropské unie.

Mzdová konvergence probíhala obdobně jako konvergence produktivity práce výrazně nerovnoměrně a v posledním období dochází k jejímu zjevnému zpomalení.

Hodinová cena práce v zemích Evropské unie v roce 2023 v EUR (celá ekonomika, podniky s 10 nebo více zaměstnanci)⁵

Česká republika dnes zaujímá v rámci Evropské unie pozici „nejbohatšího mezi chudými“. Lze sice hypoteticky propočítat, že pokud by Česká republika v oblasti mezd konvergovala stejně rychle jako v předchozích dvaceti letech, tak by k dosažení mzdové úrovně našich sousedů Německa a Rakouska

⁵ Zdroj: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/DDN-20240327-2>

Data: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LC_LCI_LEV__custom_5563934/default/table?lang=en&bookmarkId=74fd337f-a672-4b31-af29-cc723faaee29

potřebovala dalších 25 let, nicméně věcně takovéto propočty nemají smysl. Nejen proto, že efekt vstupu do Evropské unie a s ním spojené změny (ale i velmi nízká výchozí základna), které byly motorem konvergence v prvních fázích, po našem vstupu do EU prostě nelze zopakovat. Především proto, že se naopak stále silněji ukazuje, že současný ekonomický model závislé ekonomiky ČR narazil na své možnosti. Česká republika a její subdodavatelská ekonomika směřuje k zamrznutí v pasti středního příjmu, v pasti závislé subdodavatelské země. Impuls pro dlouhodobou a hlavně udržitelnou konvergenci spočívá především v zásadní změně tohoto modelu.

Změna modelu je integrální součástí hospodářské politiky, neboť je zcela běžné, že trvanlivost je vždy podmíněná, a to jak vnitřními změnami v domácí ekonomice, tak i změnami v ekonomice světové. Zde je zejména varující to, že přezrlost modelu byla patrná již nejpozději po Velké recesi (po roce 2010) a že politická reprezentace v ČR se spíše než kontinuální linií hospodářské politiky vyznačuje tím, že ruší to, co ta předchozí zavedla, bez ohledu na analýzu věcné správnosti předchozí politiky (typicky EET).

4. Počet odpracovaných hodin v době vstupu do EU a dnes

V České republice, obdobně jako ve vyspělých zemích Evropské unie, dochází k postupnému poklesu počtu odpracovaných hodin. Nicméně tento pokles je především u České republiky zvláště pomalý. V počtu odpracovaných hodin se Česká republika nachází stále na jednom z čelných míst v rámci EU a i při zřetelném absolutním poklesu odpracovaných hodin se její relativní postavení v tomto ukazateli zhoršuje (klesá výrazně pomaleji než ostatní).

Např. v roce 2005 činila diference v počtu odpracovaných hodin mezi SRN a ČR -406 hodin, v roce 2023 to již bylo -426 hodin. Obdobně se i u Rakouska diference prohloubila na -226 hodin ve prospěch Rakouska v roce 2023. Přesto, že délku pracovní doby obecně ovlivňuje poměrně široký vějíř sociálních, ekonomických, historických i společenských faktorů, v případě České republiky hraje nesporně velmi vysokou roli tah stále přetrvávajících výrazných rozdílů ve výši hodinových nákladů práce mezi ČR a nejbližšími sousedy – nejvyspělejšími a nejbohatšími státy EU.

Počet pracovních hodin odpracovaných zaměstnancem v daném roce

	1870	1913	1950	1973	1995	2005	2010	2015	2017	2021
Belgie	2964	2605	2283	1872		1565	1546	1545	1549	1444
ČR	.	.	.	.	1858	1817	1800	1756	1784	1722
Dánsko	2945	2553	2283	1742	1419	1451	1422	1407	1405	1363
Francie	2945	2588	1926	1771	1591	1527	1528	1509	1522	1490
Itálie	2886	2536	1997	1612	1856	1812	1777	1718	1719	1669
Německo	2841	2584	2316	1804	1528	1411	1390	1368	1360	1347
Nizozemí	2964	2605	2208	1751	1479	1434	1421	1424	1435	1426
Rakousko	2935	2580	1976	1778	1774	1752	1666	1599	1617	1549
Švédsko	2945	2588	1951	1571	1640	1605	1635	1610	1609	1599

Zdroj: databáze Eurostatu, vlastní přepočty

Rozdíly v pracovní době mezi ČR a vyspělými zeměmi EU v letech 2015–2023

O kolik méně hodin odpracoval za rok méně než Čech

	2015	2017	2021	2023
Němec	388	424	375	426
Dán	349	370	359	387
Nizozemec	332	349	296	366
Francouz	247	262	232	267
Belgičan	211	235	278	
Rakušan	157	165	173	229
Švéd	146	175	123	176

O kolik pracovních dnů odpracoval za rok méně než Čech

	2015	2017	2021	2023
Němec	48,5	53	46,9	53
Dán	43,6	46,2	44,9	48
Nizozemec	41,5	43,6	37	46
Francouz	30,9	32,8	29	33
Belgičan	26,4	29,4	34,8	
Rakušan	19,6	20,9	21,6	29
Švéd	18,3	21,9	15,4	15

Za kolik let odpracuje o rok méně než Čech

	2015	2017	2021	2023
Němec	5,2	4,7	5,4	5,3
Dán	5,7	5,5	5,6	5,6
Nizozemec	6	5,8	6,8	6,8
Francouz	8	7,7	8,7	8,6
Belgičan	9,5	8,6	7,2	7,2
Rakušan	12,8	12,1	11,7	11,6
Švéd	13,7	11,5	16,4	16,2

Kolik let navíc odpracuje Čech za pracovní život oproti

	2015	2017	2021	2023
Němec	9	10	9	9
Dán	8	9	8	8
Nizozemec	8	8	7	7
Francouz	6	6	5	5
Belgičan	5	5	7	7
Rakušan	4	4	4	4
Švéd	3	4	3	3

III. SOCIÁLNÍ POLITIKA A ZAMĚSTNANOST

Zpracovali: J. Vaňásek, H. Popelková

1. Sociální politika

Oblast sociální politiky prošla za posledních dvacet let výrazným vývojem. V této oblasti je však obtížné hovořit o konvergenci k vyspělým zemím EU. Sociální systémy členských států jsou totiž značně odlišné, vycházejí z historie a odrážejí tradice země. I z tohoto důvodu EU svojí činností pouze doplňuje a podporuje opatření členských zemí. Zaměřuje se zejména na boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, usiluje o začleňování vyloučených nebo ohrožených skupin obyvatelstva a současně i o modernizaci existujících systémů sociální ochrany. Příkladem může být Evropský pilíř sociálních práv, který pomocí 20 klíčových zásad a práv podporuje tvorbu silných a fungujících trhů práce a systémů sociální ochrany.

Zhruba od r. 2014 navíc nastal obrat ve finanční podpoře rodin s dětmi. V období 2015–2017 se každý rok zvyšovaly slevy na druhé a další dítě v rodině, od ledna 2018 a i od r. 2021 se naopak zvýšila sleva na první dítě, od r. 2021 se opět zvýšilo zvýhodnění na druhé a další dítě v rodině (viz tabulka).

Vývoj daňového zvýhodnění na vyživované dítě⁶

(sleva v Kč ročně)	2014	2015	2016	2017	2018–2020	2021–2024
první dítě	13 404	13 404	13 404	13 404	15 204	15 204
druhé dítě	13 404	15 804	17 004	19 404	19 404	22 320
třetí a další dítě	13 404	17 004	20 604	24 204	24 204	27 840

Státní sociální podpora

Systém byl původně pevně navázán na kategorii životního minima. Pomocí jeho násobku se určovala nejen maximální hranice příjmu rodiny, do níž vznikl nárok na testované dávky, ale i výše jednotlivých dávek. Bylo tím zajištěno udržení kupní síly sociálních dávek i zhruba stálý okruh příjemců. Životní minimum však bylo ze státní sociální podpory od r. 2008 částečně vyvázáno, zůstalo zachováno pouze pro účely nároku a výše většiny dávek byla stanovena pevnou částkou.

V současné době však největší podíl zaujímá rodičovský příspěvek a příspěvek na bydlení (v důsledku energetické krize v posledních několika letech). A právě prudký nárůst výdajů na rodičovský příspěvek zabránil většímu reálnému poklesu výdajů na státní sociální podporu. Na přídavek na dítě je totiž reálně vypláceno o zhruba 75 % méně než v r. 2004. Finanční podpora péče o nezaopatřené dítě se tak v podstatě vychýlila ve prospěch péče o nejmenší děti.

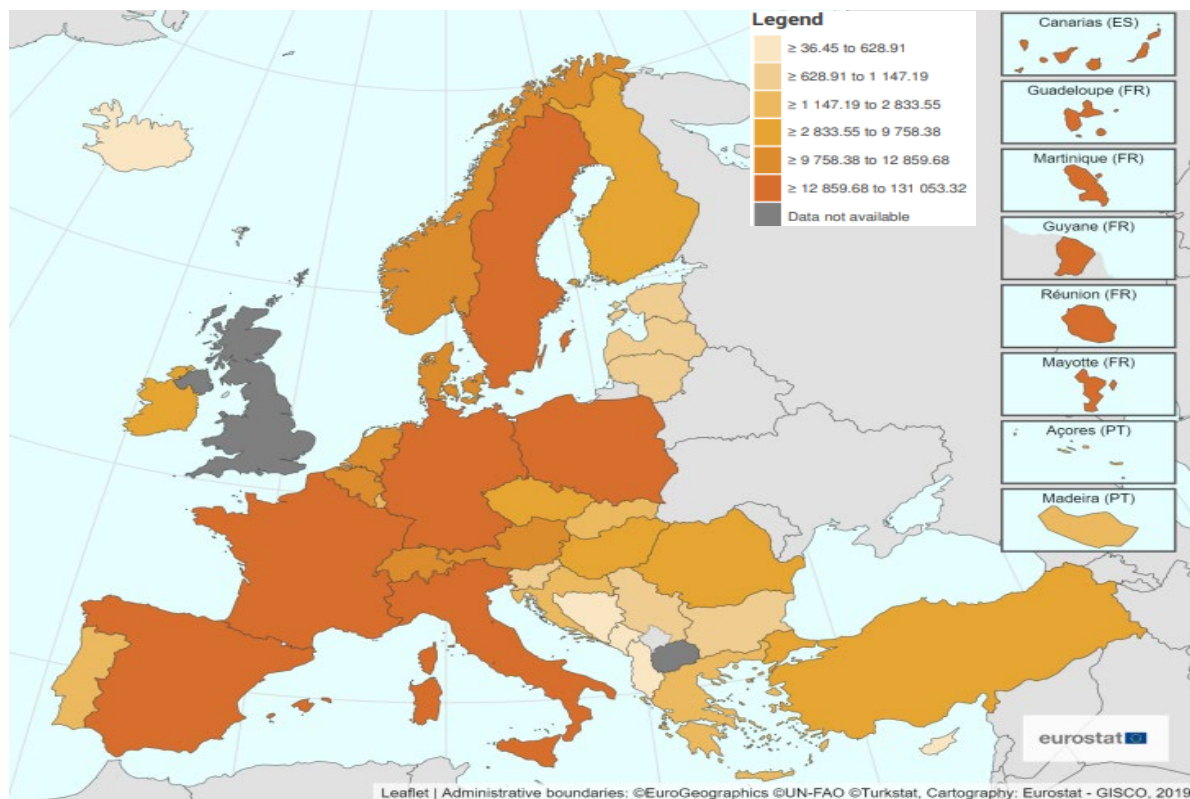
⁶ Daňové zvýhodnění na zdravotně postižené dítě je ve dvojnásobné výši.

Výdaje na dávky státní sociální podpory

v mil. Kč	2004	2007	2008	2013	2014	2015	2016	2020	2023
Přídavek na dítě	11 805	10 236	6 232	3 329	3 206	3 057	2 817	2 138	5 514
Sociální příplatek	5 281	4 607	3 174	-	-	-	-	-	-
Příspěvek na bydlení	2 559	1 565	1 619	7 406	8 844	9 161	9 262	6 952	17 866
Rodičovský příspěvek	10 439	26 690	28 294	24 338	22 913	22 480	22 625	38 531	31 172
Dávky pěstounské péče	427	771	844	2 052	2 383	2 665	2 833	3 981	4 932
Porodné	831	2 097	1 647	148	143	256	256	105	87
Pohřebné	525	509	71	14	13	14	13	12	12
Příspěvek na školní pomůcky	-	57	2	-	-	-	-	-	-
Výdaje celkem	32 730	48 532	41 883	37 282	37 500	37 631	37 805	51 719	54 975
Reálný index	100,0	138,1	112,1	91,2	91,4	91,4	91,2	112,4	90,2

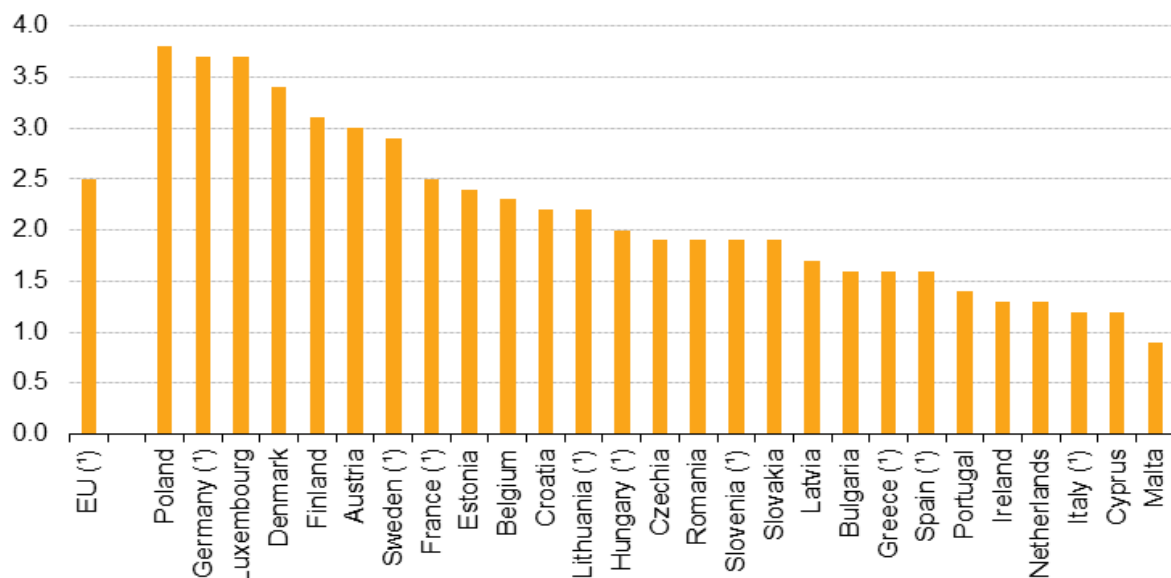
Pozn. V roce 2004 byl ještě dále vyplácen zaopatřovací příspěvek 4 mil. Kč ročně a do 30.6.2004 i příspěvek na dopravu (860 mil. Kč ročně). Následně byly zrušeny, přesto jsou zahrnuty v celkové výši dávek.

Následující mapka ukazuje, kolik na rodinné dávky vydávaly evropské země v r. 2021. ČR bohužel ani po 20 letech od vstupu do EU nedosahuje v této oblasti úrovně obvyklé v západních zemích.

ČR vydává na rodinné dávky dvakrát méně než např. Německo nebo Dánsko. V r. 2020 činily výdaje na rodinné dávky 1,9 %, průměr EU byl 2,5 %. 13 členských zemí vydávalo více než ČR:

Expenditure on family/children benefits, 2020 (% of GDP)

Výše přídatku na dítě

Věk dítěte	2008	2018		Červenec 2021		2023	
		Základní	Zvýšený	Základní	Zvýšený	Základní	Zvýšený
Do 6 let	500	500	800	630	1 130	830	1 330
6–15 let	610	610	910	770	1 270	970	1 470
15–26 let	700	700	1 000	1 080	1 380	1 080	1 580

Pozn. Od r. 2018 je přídatek na dítě v rodinách, kde alespoň jeden z rodičů pracuje, vyšší než v rodinách, kde nepracuje žádný z rodičů.

Hranice čistého příjmu rodiny pro nárok na přídatek na dítě v době legislativní úpravy (v Kč/měsíc)

Typ rodiny	2007	2008	2018	červenec 2021
násobek životního minima	4,0	2,4	2,7	3,4
1 dospělý, 1 dítě do 6 let	17 920	10 752	13 176	18 768
2 dospělí, 2 děti 6 až 15 let	37 600	22 560	27 675	39 406
2 dospělí, 1 dítě do 6 let, 2 děti 6-15 let	44 000	26 400	33 373	46 104

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Před propadem osob do chudoby a sociálním vyloučením mají chránit sociální dávky, zejména dávky pomoci v hmotné nouzi.⁷

Reforma dávek státní sociální podpory v roce 2008, zejména odebrání některých dávek státní sociální podpory řadě rodin, zákonitě musela vyvolat nárůst dávek hmotné nouze. Již v následujícím roce se redukce rodinných dávek projevila nárůstem dávek hmotné nouze o zhruba 10 %. Navýšil se počet příjemců dávek – např. počet vyplacených příspěvků na živobytí vzrostl meziročně o 25 %, objem vyplacených prostředků na systém vzrostl o 26 %. V roce 2011 byl zrušen sociální příplatek ze systému státní sociální podpory, který výrazně pomáhal rodinám s dětmi s nejnižšími příjmy, tím řada rodin také začala čerpat dávky hmotné nouze.

Další výrazný nárůst výdajů dávek (v roce 2011 meziročně o 28 %, o 55 % v roce 2012 a 36 % v roce 2013) byl výsledkem chudnutí obyvatelstva způsobeným restrikcemi sociálních dávek,⁸ ale současně i stagnací, resp. poklesem příjmů domácností v době hospodářské krize a rostoucí nezaměstnaností.

Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi

	2007	2008	2010	2015	2017	2020	2023
Příspěvek na živobytí	2 593	2 176	2 862	7 240	4 850	3 071	4 043
Doplatek na bydlení	523	473	686	3 136	2 423	1 628	1 695
Mimořádná okamžitá pomoc	170	146	333	142	91	89	121
Výdaje celkem (mil. Kč)	3 387	2 793	3 882	10 518	7 364	4 788	5 859

Pozn. Systém hmotné nouze funguje od 1. ledna 2007, v předchozím období byla pomoc rostříštěna do množství dávek a nelze ji objemově srovnávat.

V roce 2023 byla vyplacena humitární dávka ve výši 7 mld. Kč, která není pro srovnatelnost údajů započítána.

Životní minimum

Životní a existenční minim jsou kategorie poskytující ochranu před chudobou a sociálním vyloučením. Aby mohly dobře fungovat, je nutno zajistit jejich pravidelné přizpůsobování růstu životních nákladů. Proto byla od samého počátku v zákoně zakotvena valorizační klausule, kdy vláda musela při splnění podmínek (stanovené růstu spotřebitelských cen) přikročit ke zvýšení částek životního minima.

⁷ Systém pomoci v hmotné nouzi funguje až od r. 2007, popisujeme proto vývoj až od tohoto roku.

⁸ Je však potřeba připomenout, že do r. 2020 nebylo pravidelně zvyšováno životní minimum, a to po dobu dlouhých osmi let. Domácnostem tak byly poskytovány dávky hmotné nouze na nižší úrovni, než by dostávaly při pravidelné valorizaci životního minima, tedy reálně značně podhodnoceny.

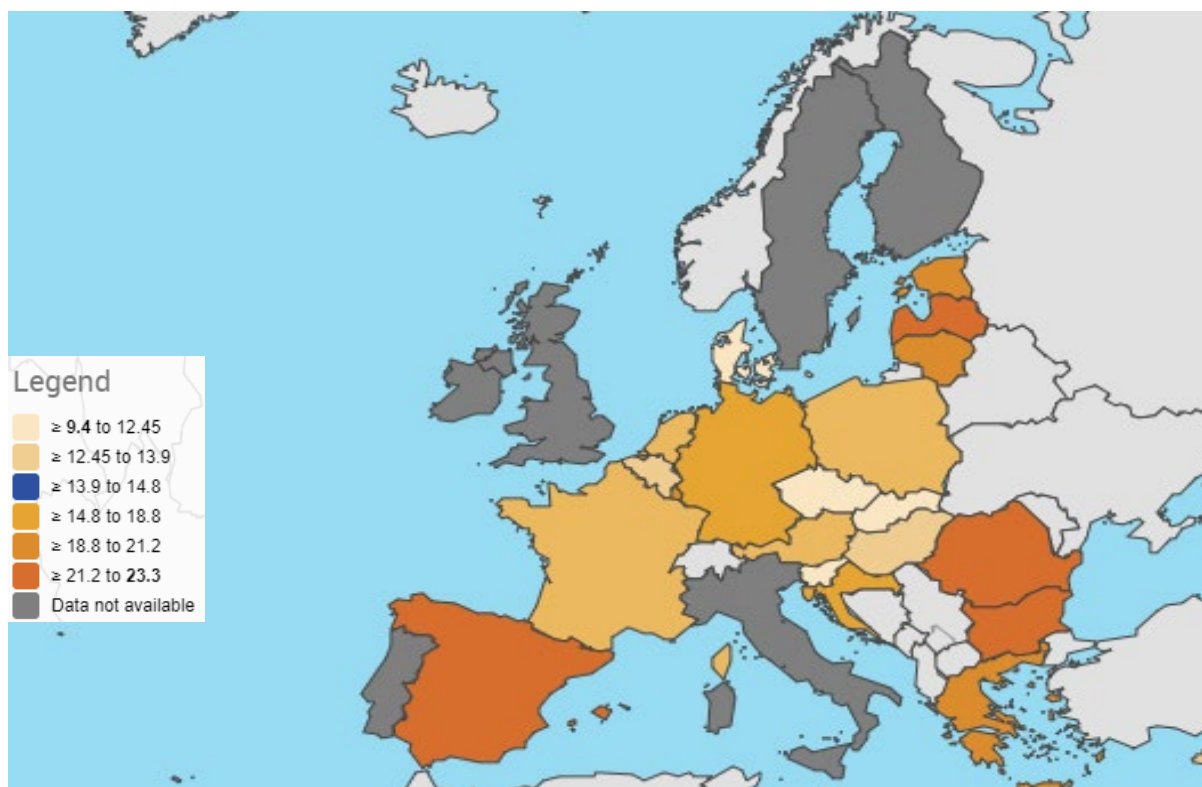
Částky životního minima (Kč/měsíc)

Účinnost od	1.1. 2007	1.1. 2012	1.4. 2020	1.4. 2022	1.7. 2022	1.1. 2023
Pro jednotlivce	3 126	3 410	3 860	4 250	4 620	4 860
Pro první dospělou osobu v domácnosti	2 880	3 140	3 560	3 910	4 250	4 470
Pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti	2 600	2 830	3 200	3 530	3 840	4 040
Pro nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	1 600	1 740	1 970	2 170	2 360	2 480
6 až 15 let	1 960	2 140	2 420	2 670	2 900	3 050
15 až 26 let	2 250	2 450	2 770	3 050	3 320	3 490
Existenční minimum ⁹	2 020	2 200	2 490	2 740	2 980	3 130

Pozn. Životní minimum před rokem 2007 obsahovalo i částky na domácnost, jednalo se o zcela jinou konstrukci, v přehledu je proto neuvádíme.

Vývoj chudoby v ČR

Česká republika se dlouhodobě řadí mezi země s nižší úrovní chudoby. Je to zásluha fungujícího systému sociální ochrany. Jistý vliv na této skutečnosti však má i nižší úroveň diverzifikace příjmů ve společnosti, od nichž se odvíjí hranice chudoby. Pokud bychom však posunuli hranici chudoby z definovaných 60 % příjmů o něco výše, spadne pod pomyslnou laťku již podstatně větší osob. Značná část osob se totiž nachází těsně nad hranicí chudoby a při jakékoli změně (pokles příjmů, prudší růst spotřebitelských cen atd.) je chudobou vážně ohrožena.

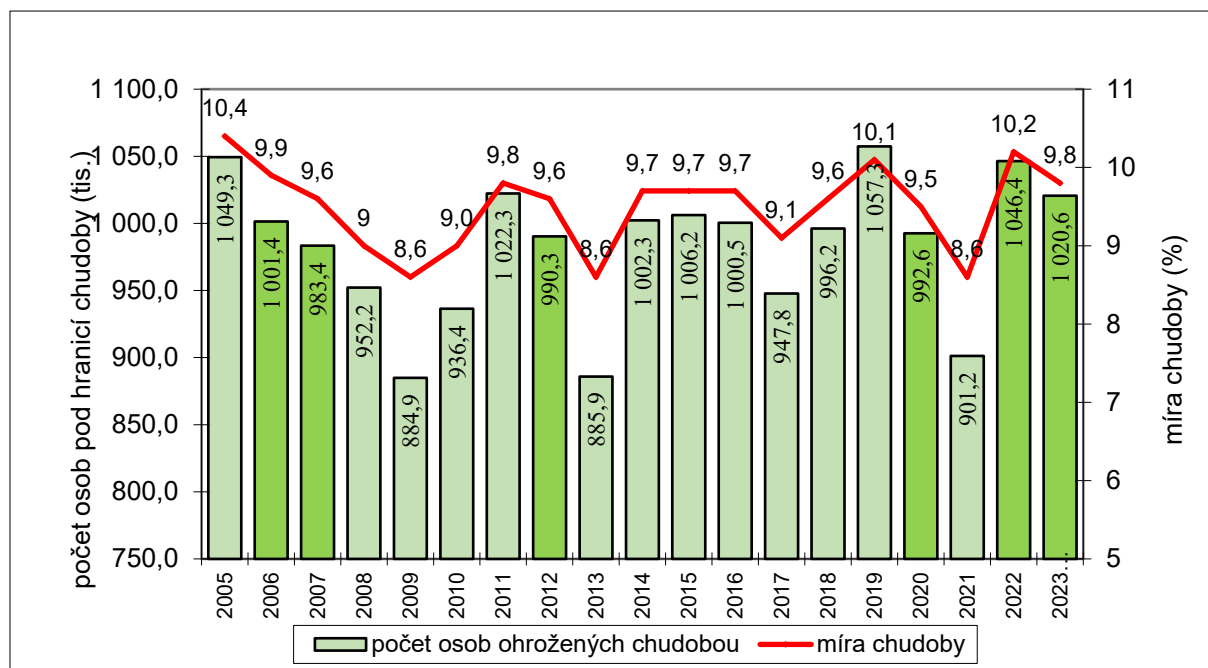

Na úroveň příjmové chudoby má pozitivní vliv zvyšování životního minima a minimální mzdy. Tyto minimální příjmové kategorie spolu se sociálními dávkami vytahují domácnosti nad hranici chudoby. Po

⁹ Existenční minimum představuje minimální hranici peněžních příjmů, umožňujících zajištění výživy a základních osobních potřeb na úrovni přežití. Je využíváno v oblasti pomoci v hmotné nouzi, kde má plnit motivační prvek pro dospělé osoby.

zvýšení životního minima i minimální mzdy se většinou podíl osob ohrožených chudobou následně sníží, a to po dobu zhruba dvou až tří let (viz graf). Poté přestává ochranná funkce (bez dalších zásahů) působit.

Vývoj míry chudoby v ČR a počtu osob ohrožených příjmovou chudobou

Pozn. Výraznějším odstínem je označen rok, kdy byla provedena valorizace životního minima

Z dostupných údajů vyplývá, že v ČR je chudobou ohrožen dlouhodobě zhruba jeden milion osob.

Nemocenské pojištění

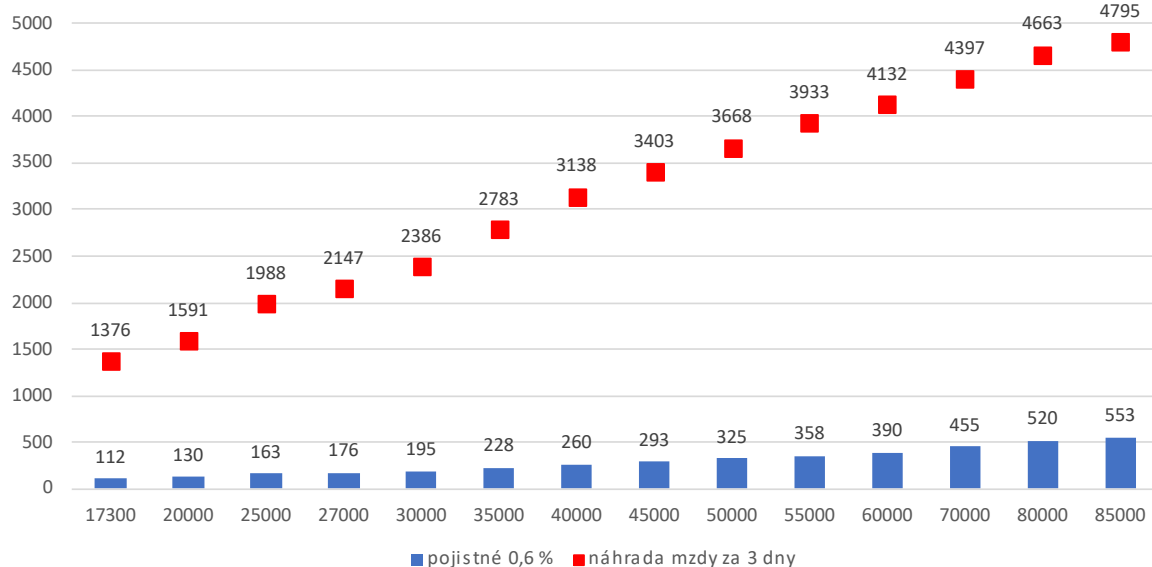
V době vstupu ČR do EU bylo nemocenské pojištění postaveno na více než 50 let platném zákoně, který byl nespočetněkrát novelizován. Od ledna 2007 měl začít platit nový zákon, jeho účinnost však byla dvakrát odložena, neboť spadla do období reforem prováděných pravicovými vládami. Začal tak platit až o dva roky později. Posun účinnosti poskytl vládě dodatečné miliardy ve státním rozpočtu, které mohla rozpustit na jiné účely. Systém nemocenského pojištění byl v té době totiž značně přebytkový – v roce 2007 dosáhl přebytek v systému + 9 mld. Kč, v r. 2008 dokonce 16 mld. Kč.

Výběr pojistného na základě řady změn poklesl v r. 2009 o cca 10 mld. Kč.

Všechny tyto změny se negativně podepsaly na zaměstnancích, kteří často nemoci přecházeli, krátkodobé onemocnění řešili čerpáním dovolené, popřípadě volna v podobě např. sick day. Nemocnost se sice snížila ze zhruba 6 % na cca 4,5 %, dle studie IDEA však v době platnosti karenční doby nepoklesl objem zameškaných dnů (tj. volno, dovolená atd.).

Až v roce 2019 se podařilo některé negativní opatření odstranit, zrušit karenční dobu a zvýšit úroveň nemocenských dávek. Od r. 2024 byla zpětně zavedena povinnost zaměstnancům platit odvod na nemocenské pojištění, a to ve výši 0,6 %.

**Pojistné zaměstnance na nemocenské pojištění v Kč/měsíc a náhrada mzdy za 3 dny PN
(r. 2023) v Kč**

Příjmy a výdaje na nemocenské pojištění (v mil Kč)

	Příjmy	Výdaje						Rozdíl příjmy-výdaje
		Nemocenské	Ošetrovné	Peněžitá pomoc v mateřství	Výrovnávací příspěvek	Otcovská	Dlouhodobé ošetrovné	
2004	35 632	24 704	730	4 123	5			6 069
2005	37 597	26 258	819	4 579	4			5 937
2006	40 527	26 963	825	4 981	4			7 754
2007	44 343	27 881	893	5 893	4			9 672
2008	46 677	24 769	811	6 297	4			14 795
2009	23 298	18 215	729	7 084	5			-2 736
2010	24 091	14 944	431	7 410	4			1 303
2011	24 638	13 354	640	7 506	6			3 133
2012	24 840	11 465	682	7 224	7			5 463
2013	25 021	12 035	843	7 258	7			4 877
2014	25 850	13 881	854	7 334	9			3 773
2015	27 298	15 428	1 062	7 611	9			3 188
2016	28 855	16 985	1 180	8 110	9			2 571
2017	31 393	18 290	1 402	8 616	8			3 077
2018	34 572	22 677	1 632	9 403	8	221	32	598
2019	35 860	26 766	1 726	10 096	9	273	110	-3 026
2020	33 912	32 766	11 442	10 585	7	269	138	-21 295
2021	37 076	34 037	5 664	11 316	6	292	157	-14 396
2022	39 640	32 754	2 831	11 229	8	601	207	-7 990
2023	42 798	32 681	2 460	10 502	7	580	220	-2 653

Pozn. Roky 2020–2022 jsou negativně ovlivněny covidovou epidemií, jak na příjmové, tak (zejména) na výdajové straně.

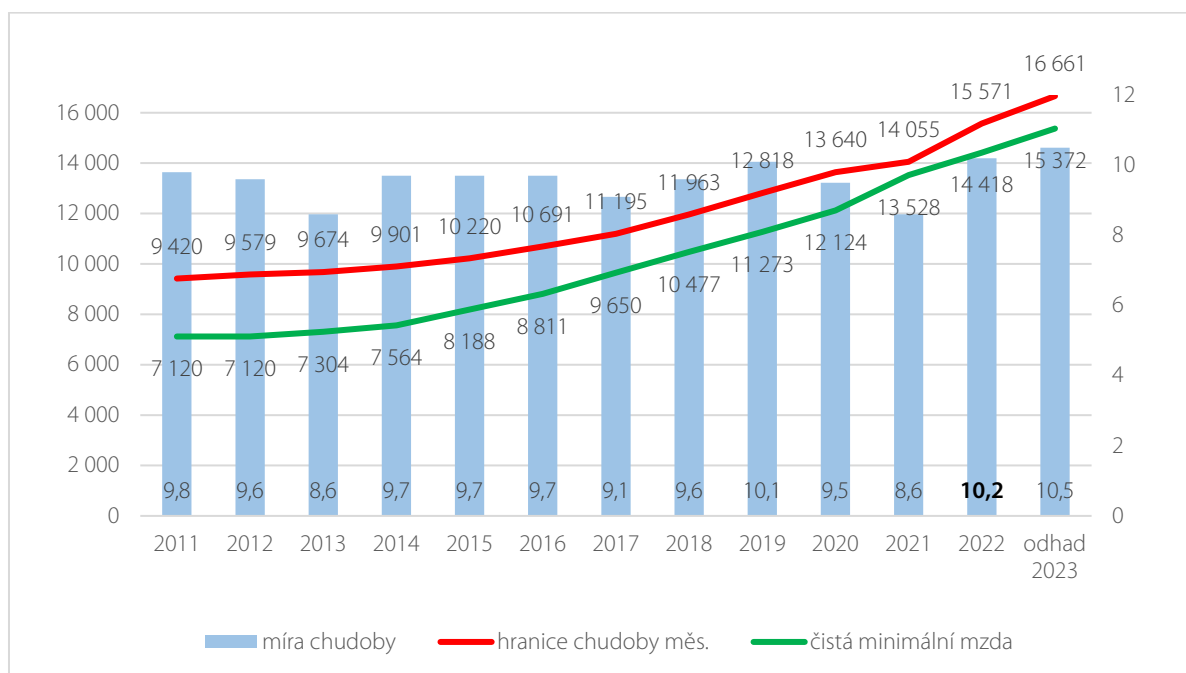
Minimální mzda

Minimální mzda byla zavedena počátkem devadesátých let jako nejnižší cena práce, a to ve výši 2 000 Kč měsíčně. V té době představovala zhruba 53 % průměrné mzdy v ČR. V průběhu let byla její úroveň značně znehodnocena, neboť výrazně zaostávala za mzdovým vývojem. Hlavní příčinou bylo mimo jiné i nešťastné navázání některých dalších sociálních systémů na minimální mzdu (byla např. základem pro výpočet příspěvku na zdravotní pojištění osob, ze které platil pojistné stát). Vláda se zvyšování minimální mzdy bránila, neboť výraznější úprava by znamenala značnou zátěž pro státní rozpočet. V období 2006 až 2012 proto nebyla minimální mzda zvyšována a díky tomu se prudce snižoval její podíl na průměrné mzdě. Na historicky nejnižší úroveň klesla v roce 1997, kdy činila pouze 23 % průměrné mzdy v ČR, v době uvedeného zmrazení minimální mzdy klesla z téměř 40 % na 32 %. Po vyvázání minimální mzdy z dalších systémů a odstartovalo se tím postupné narovnávání této kategorie.

Přehled o valorizaci minimální mzdy od r. 2004

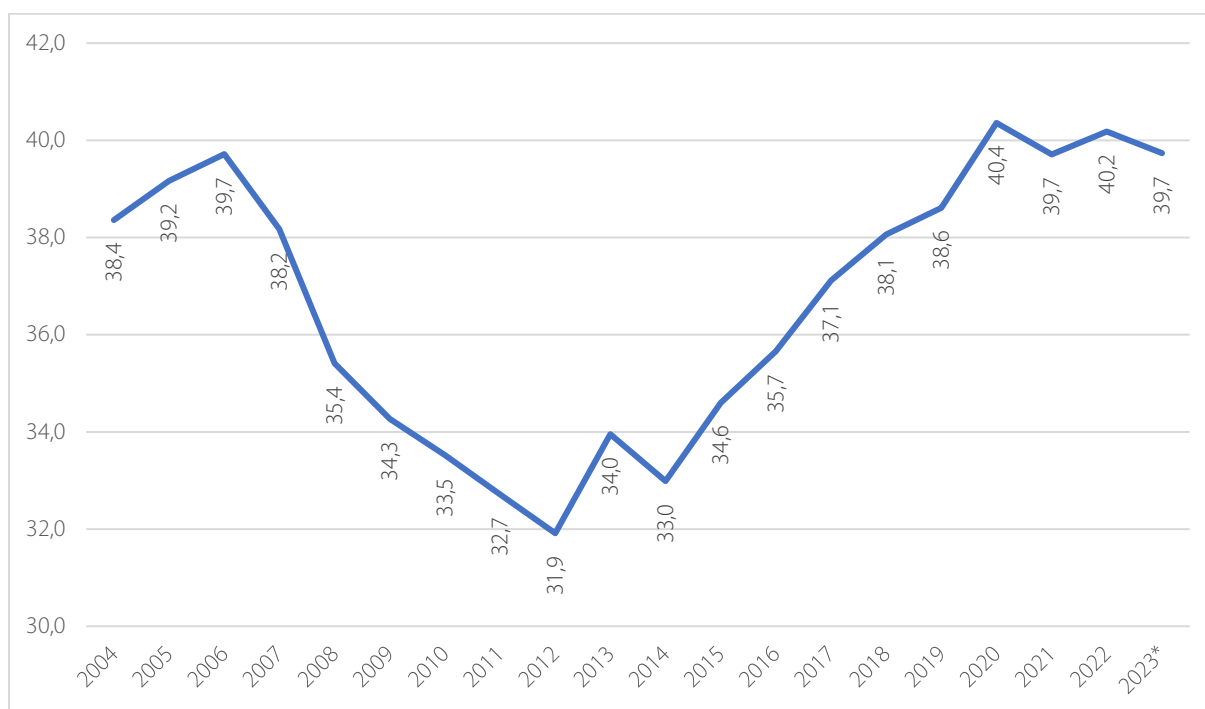
Období	V Kč za měsíc	V Kč za hodinu
leden 2004	6 700	39,60
leden 2005	7 185	42,50
leden 2006	7 570	44,70
červenec 2006	7 955	48,10
2007 až 2012	8 000	48,10
srpen 2013	8 500	50,60
leden 2015	9 200	55,00
leden 2016	9 900	58,70
leden 2017	11 000	66,00
leden 2018	12 200	73,20
leden 2019	13 350	79,80
leden 2020	14 600	87,30
leden 2021	15 200	90,50
leden 2022	16 200	96,40
leden 2023	17 300	103,80
leden 2024	18 900	112,50

Ohrožení příjmovou chudobou a minimální mzda

Tempo postupného zvyšování minimální mzdy je však pomalé. V r. 2023 minimální mzda představovala pouze necelých 40 % průměrné. Přitom v západních zemích je obvyklé, že minimální mzda představuje více než polovinu mzdy průměrné. Za dvacet let našeho členství jsme v oblasti minimální mzdy na úroveň obvyklou v EU absolutně nedosáhli (viz dále).

Podíl hrubé minimální mzdy na průměrné mzdě v %

Minimální mzda v mezinárodním srovnání

I přes pravidelné zvyšování minimální mzdy v posledním období se bohužel nepodařilo vylepšit postavení ČR v mezinárodním srovnání (viz následující tabulka). Minimální mzda v **ČR se tak stále řadí mezi ty nižší v rámci Evropské unii**. V této oblasti nelze hovořit o konvergenci, ale naopak o stagnaci:

- V roce 2007 minimální mzdu nižší než ČR mělo Bulharsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Rumunsko a Slovensko.
- Zastavením zvyšování minimální mzdy nás však řada zemí předběhla, např. v roce 2014 byla nižší minimální mzda než v ČR jen v Litvě, Rumunsku a Bulharsku.
- V roce 2023 činila 729 euro (v letech 2014 až 2023 se v přepočtu na euro pohybovala od 310 do 729 EUR – v závislosti od kurzu koruny k euru). Z 22 členských zemí EU, v nichž je minimální mzda stanovena právním předpisem (od roku 2023 nově přibyl Kypr), vykazovalo v loňském roce nižší minimální mzdu pouze Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko, Maďarsko, Chorvatsko, Slovensko a Estonsko. Oproti loňskému roku je minimální mzda vyšší než u nás v Polsku (811 euro).
- Řada zemí však má minimální mzdu několikanásobně vyšší, např. Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Belgie, Irsko či Francie.
- Výrazně vyšší minimální mzdu mají např. i ve Španělsku nebo Slovinsku. Ani k těmto zemím jsme se bohužel za 20 let nepřiblížili.
- Můžeme však hovořit o konvergenci k Polsku. Před deseti lety byla česká minimální mzda ve výši 76 % polské, v roce 2023 představovala již 90 %.

Minimální mzda v členských zemích EU (kde je stanovena právním předpisem) a v některých dalších zemích (EURO/měsíc)¹⁰

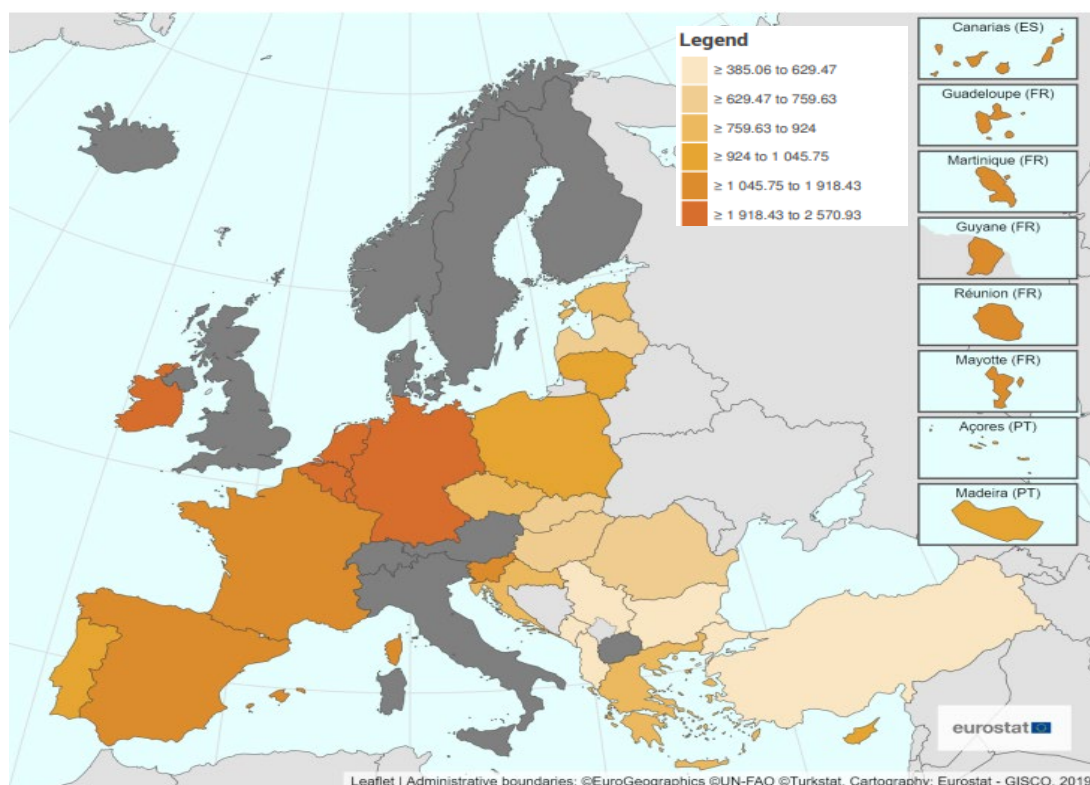
Stát	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Belgie	1 502	1 502	1 532	1 563	1 563	1 594	1 626	1 626	1 842	1 955
Bulharsko	174	194	215	235	261	286	312	332	363	399
ČR	310	338	365	420	469	525	546	596	655	729
Německo	-	1 444	1 444	1 506	1 506	1 561	1 544	1 602	1 739	1 997
Estonsko	355	390	430	470	500	540	584	584	654	725
Irsko	1 462	1 462	1 546	1 563	1 614	1 656	1 707	1 724	1 775	1 910
Řecko	684	684	684	684	684	758	758	758	832	910
Španělsko	753	757	764	826	859	1 050	1 108	1 108	1 167	1 260
Francie	1 445	1 458	1 467	1 480	1 498	1 521	1 539	1 555	1 646	1 747
Chorvatsko	398	399	414	442	466	507	546	567	622	700
Kypr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	940
Lotyšsko	320	360	370	380	430	430	430	500	500	620
Litva	290	325	380	380	400	555	607	642	730	840
Lucembursko	1 921	1 923	1 923	1 999	1 999	2 090	2 142	2 202	2 313	2 508
Maďarsko	328	333	350	413	418	461	452	476	504	624
Malta	718	720	728	736	748	762	777	785	792	835
Nizozemsko	1 495	1 508	1 537	1 565	1 594	1 636	1 680	1 701	1 756	1 995
Polsko	404	418	417	473	480	529	583	619	642	811
Portugalsko	566	589	618	650	677	700	741	776	823	887
Rumunsko	205	235	276	319	407	439	461	467	516	604
Slovinsko	789	791	791	805	843	887	941	1 024	1 074	1 203
Slovensko	352	380	405	435	480	520	580	623	646	700
Velká Británie	1 301	1 510	1 443	1 414	1 467	1 517	1 583	-	-	-
Turecko	391	425	514	443	380	390	383	347	374	474
USA	920	1 123	1 132	1 101	1 078	1 104	1 122	1 057	1 210	1 157

Zdroj: Eurostat (Statistics / Eurostat (europa.eu))

Meziroční rozdíly u zemí, které nejsou členy eurozóny, jsou způsobeny změnou kurzů jejich měn vůči euru.

¹⁰ V tabulce jsou uvedeny měsíční hodnoty národní minimální mzdy. V některých zemích není základní národní minimální mzda stanovena měsíční sazbou. Pro tyto země hodinové nebo týdenní sazby jsou přepočteny na měsíční sazby. Národní minimální mzda je vymahatelná soudní cestou, často po konzultaci se sociálními partnery, nebo existuje přímo národní mezioborová dohoda (to je případ v Belgii a Řecku). Minimální mzda se obvykle vztahuje na všechny zaměstnance, nebo alespoň na velkou většinu zaměstnanců v zemi. Minimální mzdy jsou uváděny jako hrubé částky, tj. před srážkou daně z příjmu a příspěvků na sociální zabezpečení. Tyto srážky se liší od země k zemi. V tabulce nejsou (z členů EU) uvedeny údaje za Dánsko, Itálii, Rakousko, Finsko a Švédsko.

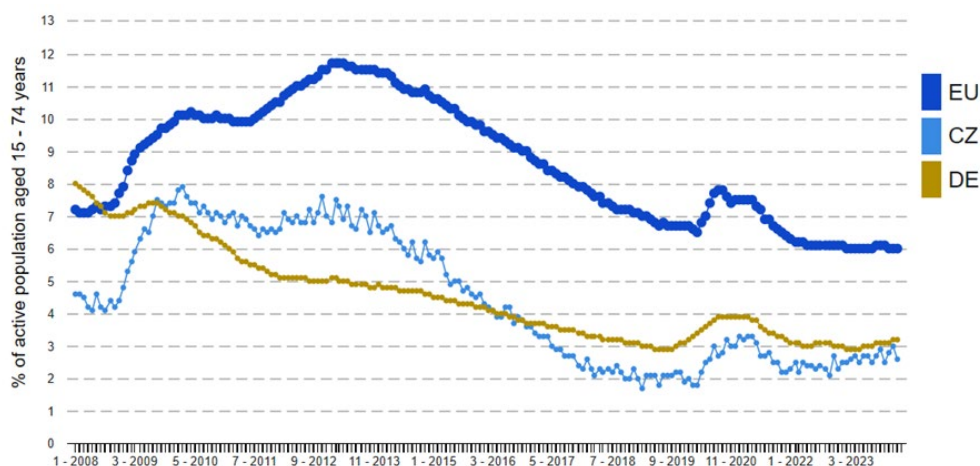
Minimální mzda v roce 2024 (v eurech)

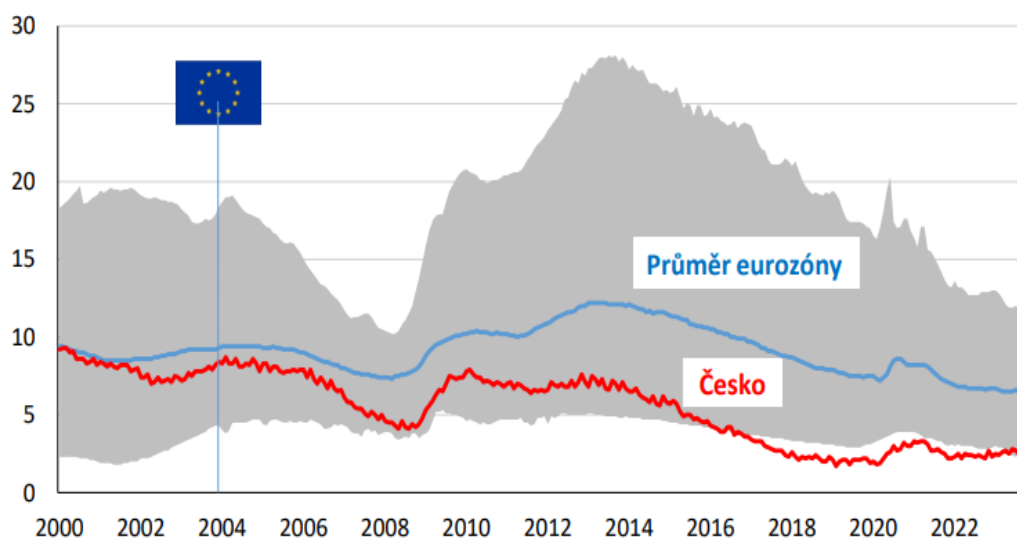
2. Trh práce

Oblast trhu práce prošla za posledních dvacet let výraznými změnami. V této oblasti je však obtížné hovořit o konvergenci k vyspělým zemím EU, kdy trh práce provázely dopady ekonomických cyklů, které se projeví s určitým zpožděním.

Je zřejmé, že ekonomika ČR je závislou ekonomikou (zejména na ekonomice Německa). Zároveň se vyznačuje tím, že náklady v oblasti mezd jsou nízké. Tyto faktory výrazně ovlivňují nabídku a poptávku po pracovní síle, kdy na jedné straně v absolutních číslech v posledních letech se trh práce vyznačuje nízkou nezaměstnaností a nedostatkem pracovní síly, na straně druhé, požadovaná pracovní místa mají charakter nekvalifikované práce a je mnohdy požadována pracovní síla ze zahraničí.

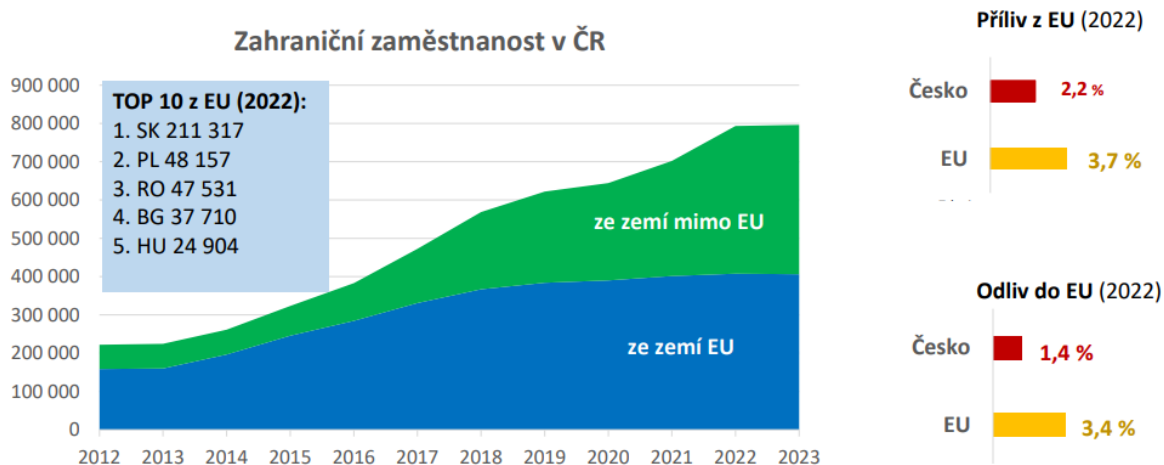

Míra nezaměstnanosti (v %)

Zdroj: Eurostat

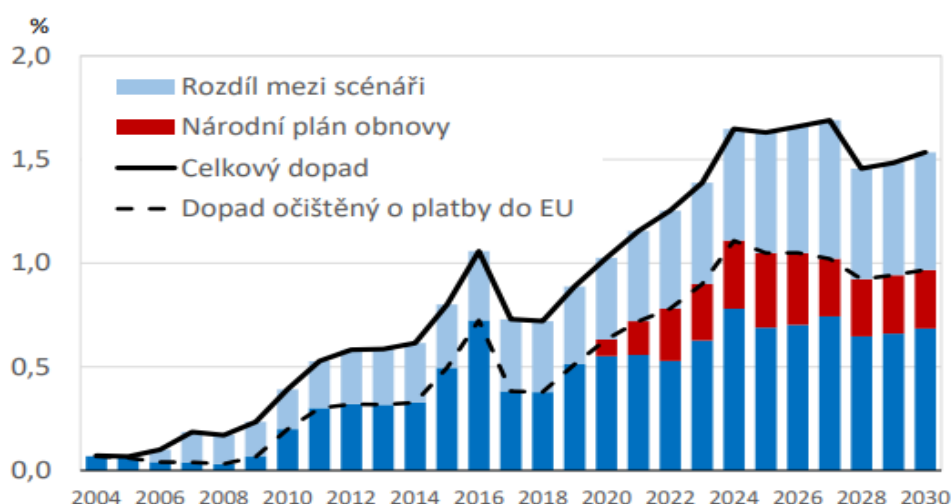
V oblasti zahraniční zaměstnanosti dochází v posledních dvaceti letech, jak již je uvedeno výše, k přílivu zaměstnanců, zejména z tzv. třetích zemí. Jestliže v rámci zemí EU je příliv zahraničních zaměstnanců do ČR relativně mírný, výrazný nárůst poté nastává v oblasti zahraniční zaměstnanosti z tzv. třetích zemí, zejména z Ukrajiny.

Rozbor zahraniční zaměstnanosti		31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.03. 2020	30.6. 2020	31.8. 2020	31.12. 2020	30.6. 2021	31.12. 2021	30.6. 2022	31.12. 2022	30.6. 2023	31.12. 2023
Počet informačních karet občanů EU/EHP a Švýcarska včetně rodinných příslušníků		196 345	245 333	284 148	330 530	366 624	383 736	379 449	375 905	382 168	390 058	394 585	401 376	407 371	407 257	406 086	409 775
Počet informačních karet cizinců nepotřebujících povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou, zelenou nebo modrou kartu		43 905	61 060	76 046	101 489	124 674	141 068	138 746	140 079	141 442	144 316	147 508	154 690	232 110	265 214	271 244	294 774
Cizinci - držitelé pracovního oprávnění		20 749	16 851	22 695	40 335	77 378	97 066	126 719	86 529	111 469	109 790	139 518	145 764	128 034	120 819	118 761	119 396
Z toho:	Držitelé povolení k zaměstnání	20 075	7 380	8 008	15 162	31 495	37 127	55 469	16 693	40 140	37 193	61 925	41 710	13 360	7 822	7 384	8 802
	Držitelé zelených karet	226	109	39	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Držitelé modrých karet	197	224	257	413	590	730	857	760	875	838	1 183	1 340	1 656	1 710	1 786	1 838
	Držitelé zaměstnaneckých karet	251	9 138	14 391	24 753	45 293	59 209	70 393	69 076	70 454	71 759	76 410	102 714	113 018	111 287	109 591	108 756
Zahraniční zaměstnanost celkem		260 999	323 244	382 889	472 354	568 676	621 870	644 914	602 513	635 079	644 164	681 611	701 830	767 515	793 290	796 091	823 945

ČR na podporu zaměstnanosti v posledních 20 letech čerpala, jak ukazuje graf níže, výrazné finanční prostředky z fondů EU, které směřovaly na podporu dlouhodobě nezaměstnaných nebo znevýhodněných uchazečů o zaměstnání. Jednalo se zejména o tzv. měkké projekty, jejichž efektivitu je složité vyhodnotit.

Dopady fondů EU na zaměstnanost

Zdroj: Ministerstvo financí, model QUEST

Co se týče výdajů na politiku zaměstnanosti, za posledních 20 let se nepřibližují zemím EU. Zejména výdaje na podporu v nezaměstnanosti, i přes nízkou nezaměstnanost v posledních letech, jsou ovlivněny systémem, který je jedním z nejpřísnějších v EU a samotná výše podpory v nezaměstnanosti je velmi nízká ve srovnání s Německem nebo např. zeměmi ze Skandinávie.

Pokud jde o aktivní politiku zaměstnanosti, ta je velmi ovlivněna zejména v posledních deseti letech prostředky z EU. Financování z národních zdrojů je na velmi nízké úrovni oproti zemím EU.

3. Závěr

- Oblast sociální politiky prošla za posledních dvacet let výrazným vývojem.
- V této oblasti je však obtížné hovořit o konvergenci k vyspělým zemím EU.
- Sociální systémy členských států jsou totiž značně odlišné, vycházejí z historie a odrážejí tradice země.
- I z tohoto důvodu EU svojí činností pouze doplňuje a podporuje opatření členských zemí.
- Zaměřuje se zejména na boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, usiluje o začleňování vyloučených nebo ohrožených skupin obyvatelstva a současně i o modernizaci existujících systémů sociální ochrany.
- Příkladem může být Evropský pilíř sociálních práv, který pomocí 20 klíčových zásad a práv podporuje tvorbu silných a fungujících trhů práce a systémů sociální ochrany.

www.cmkos.cz